

Молода Україна

журнал українського демократичного молоді

РІК ВИДАННЯ ХХIII

ЛЮТИЙ — 1973 — FEBRUARY

ч. 209

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Канаді:

B. Yaremchenko,
28 Frontenac Rd.
London, Ontario

Leo. Lupul
P. O. Box # 203
Niagara on the Lake, Ont.

Victor Zwetkow
6465 — 43 Ave., Apt. 1
Montreal 410, Que.

В США:

Головний представник
Alex Konowal,
811 S. Roosevelt Ave.,
Arlington Heights, Ill. 60005

Iw. Ivahnenko,
Featherbed Ln.
Hopewell, N. J., 08525

Iw. Hryntko,
416 Maple Ave.
Philadelphia, Pa., 19116

L. Jemetz,
2941 Amboy Road,
Warren, N. Y., 13164

W. Ponomarenko,
5802 Vandalia Ave. S. W.
Cleveland, Ohio, 44144

У Зах. Німеччині:

Mychajlo Ihnatenko,
2. Hamburg — Wandsbek,
Lesserstr. — 225
West Germany

В Англії:

A. Bondarenko,
78 Kensington Park Rd.,
London W. 11, — England

В Австралії:

S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

Листування з редакцією та
адміністрацією просимо
слати на адресу:

МОЛОДА УКРАЇНА
Box 40, Postal Station "M"
Toronto, Ontario, Canada
M6S 4T2

МОЛОДА УКРАЇНА

MOLODA UKRAINA

Видає Центральний Комітет
Об'єднання Демократичної
Української Молоді

Голова ЦК: Ю. КРИВОЛАП

Редакція Колегія.

Адреса ЦК ОДУМ-у:

O. D. U. M.

221 Edridge Way
Catonsville, Md. 21228, U.S.A.

A Ukrainian Monthly Magazine.

Published by the Central Committee
of the Ukrainian Democratic Youth
Association.

In USA — Association of American
Youth of Ukrainian Descent.

President: G. KRYWOLAP

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

Річна передплата: 12 чисел. — На два роки: 24 чисел.

У США:

12 чисел — \$5.00 (амер.); 24 числа — \$9.00 (амер.)

У Канаді:

12 чисел — \$5.00 (канадських); 24 числа — \$9.00 (канадських)

Ціна одного примірника у США і Канаді: 50 центів.

В усіх країнах Південної Америки:

12 чисел — \$2.00 (американських); 24 числа — \$3.50 (америк.).

Ціна одного примірника: 0.25 amer. дол.

В усіх країнах Європи:

12 чисел — \$2.50 (америк. дол.); 24 числа — \$4.50 америк. дол.)

Ціна одного примірника: 0.30 amer. дол.

В Австралії:

12 чисел — \$3.00 (австр. дол.); 24 числа — \$5.00 (австр. дол.)

Ціна одного примірника: 0.30 amer. дол.

Зазначене число після прізвища передплатника означає останнє число журнала, за яке заплачено передплату.

За зміну адреси просимо присилати поштові значки або інтернаціональні купони (International coupon) на суму 25 канадійських центів.

Редакція не приймає матеріалів без підпису автора і застерігає за собою право скорочувати статті і правити мову; рукописів не повертає.

Статті, підписані прізвищем або ініціалами автора, не завжди відповідають поглядам редакції.

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ: Є. Маланюк, А. Німенко — Поезії. С. Голубенко — Визначний майстер оповідання. Д-р Ю. Криволап — Слово до одумівців та їхніх батьків. І. Піддубний — Українська Енциклопедія для молоді. В. Гайдарівський — Неспалима купина (розділ з повісті). Д. Грушецький — Хлопчина з сонцем на плечах. А. Юрняк — Різдвяний бронхіт. З одумівського життя і праці. Історичний календар. І. П. — Лицарям Базару. Й. Перхатюк — Хто як вітається. Навколо світу. Сторінка Юн. ОДУМ-у. Гумор.

Євген Маланюк

(До п'ятої річниці з дня смерти)

Євген Маланюк, один з найвидатніших українських поетів народився 1897 року на Херсонщині. За фахом інженер. Вояк армії УНР. Від 1921 р. на еміграції. Помер 1968 року.

Видано такі книги його поезій: "Стилет і Стилос" (1924), "Гербарій" (1925), "Земля й залізо" (1930), "Земна Мадонна" (1934), "Перстень Полікрапа" (1939), "Вибрані поезії" (1943), "Влада" (1951), "П'ята симфонія" (поема, 1953), "Поезії" (1954), "Серпень" (1964).

Деякі поезії поета перекладено на німецьку, чеську, російську, польську і французьку мови. Маланюк є автором праць в ділянці мистецтва й культури, а також знаний як літературний критик.

Євген Маланюк

Фото 21 січня 1968 р.

ВІЙНА

А що ж таке війна?
Смерть і безсмертя разом,

1920

I

Купив цей час фальшивою ціною:
Ісходом, втечею, роками болю й зла.
А треба було впасті серед бою
На тій землі, де молодість цвіла.

А треба було вдряпатись кігтями
Закляклих рук в той кревнорідний ґрунт,
Зерном лишитись — хай би в воєнній ямі, —
Щоб вирости з землі і гнів, і бунт.

28. III. 1966

II

Пам'яти Олександри Миронович

Ще перемога тліла по шляхах,
Що ними ворог утікав безладно.
Де гуркотів вогонь, чаївся жах,
Там ніч засяла синя і балядна.

I в сріблі місяця село, як лаштунки
Театру спогадів. Не вірилось, що з хати
Ось зявляться і очі й стан стрункий,
І буде пес по-справжньому брехати.

Ні. Тиша пустки. Коней розсідлати.
Поставить варту. Кухню підтягнути.
Все розраховане. Бой не оминути,
Бо й ніч ось причаїлася, як тать.

30. III. 1966

III

Не було звички замикати хати.
За нею сад і квітнув, і шумів,
За ним город, зелений шовк левади,

А там — Синюхи безустанний спів.
I все купалось в небі, що як море
Єднало землю з всесвітом.

...I вмить
Все зникло. I не був то сон, ні змора.
Була лиш помста неживих століть.

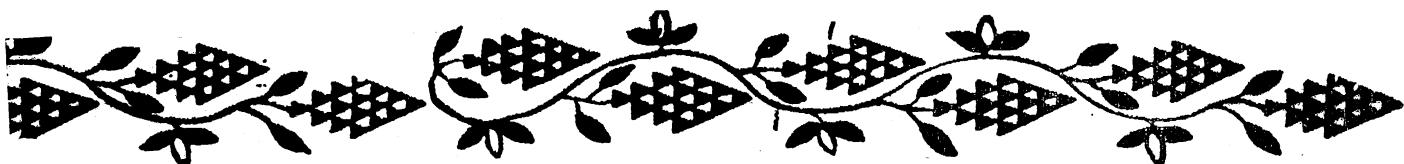
Ніхто не чув, як далечінь гукала,
Як сонце тъмарилось — ніхто не зрозумів.
Ревла худоба: тільки звірі знали,
Тільки вони відчули Божий гнів.

Гадали — все минає, все зникає.
Все — поступ.

Hi. Не стукнувши підкравсь
В твою оселю бородатий Каїн.
Він вбив живих, а мертвих — розікрав.

30. XI. 1967

(Року 1914 була повна затьма сонця).

**

КАНАДСЬКИЙ СОНЕТ

Позаду мла й нудна щоденна твань,
Буденний діл, де часом — майже вмерти...
Та ось літак перетинає грань
Приземлення.

I як рисунок стертий

Враз яскравіс, так, куди не глянь,
Та ж рівнина і той же вітер впертий.
Саскачезань звучить як Саксагань,
Херсонський степ — як прерії Альберти.

I люди — не пустеля і намет.
Вкорінених в тверду пшеничну ниву
Не захитати. Хай вітер долі дме
І доба іще одну зготує зливу, —
Ці видержать у двійнику вітчизни
I першим внуком, і нащадком пізнім.

Едмонтон, 13. III. 1965

Перший подув весни — і Твій віддих вже знову
зо мною,
Перший вітер дихне — і Твоя широчінь у очах.
За чужий горизонт, за цією чужою весною
Двиготить твоя даль, Твоя зваба, Твій біль і
Твій жах.
Дальний гомін росте, мов гарматний заобрійний
гурkit...

I враз пісня, як хвиля ударить: Ой, гук, мати гук!
To кіннота весела, мушкети, здобуті ще в турків,
Пропори, як вітрила, над лісом піднесених рук.
А за нею колони — піхота струнка й легкостопа,
Ген полки за полками...

I ось повертається все.
Так встає Несмертельність. Чи бачиш, днедавня
Европо,
Марш Поляглих, марш мертвих? То співи їх
вітер несе.
Розцвітають їх рані. Їх кров переквітла на маки.
О, святий Пантелеїмон їм сцілив калічні тіла.
I на лицях їх — сонце, на грудях — невидані
знаки,
I під стопи дзвінкі їм покірна земля попливала.

1937

Сергій ГОЛУБЕНКО

ВИЗНАЧНИЙ МАЙСТЕР ОПОВІДАННЯ

Талановитий український письменник, автор вражаючих своєю ширістю, зворушливістю та життєвою правдою оповідань, сповнених гарячої любові до рідного народу та глибокого співчуття до його тяжкого підневільного становища, Степан Васильченко ввійшов у нашу літературу як видатний майстер прози періоду модернізму. Його повісті, новелі та оповідання високомистецької форми забагатили українське письменство, додали нові образи до великої панорами життя українського народу, зокрема дітей, внесли нові думки та співставлення до теми, що її широко використовували наші письменники в 19 і 20 століттях.

Народився Степан Васильченко (справжнє прізвище Панасенко) 27 грудня 1878 року (за новим стилем 8 січня 1879 року) в містечку Ічні на Чернігівщині в родині селянина — шевця. Здобувши початкову освіту в Ічнянській школі, він у 1898 році скінчив учительську семінарію в Коростишеві й склав іспит на звання вчителя, а далі більшу частину життя учителював по селах Київщини й Полтавщини, а наприкінці життя — в самому Києві. На праці скрізь він розгортає широку громадсько-культурну діяльність, вчив грамоті дорослих, організовував співочі та драматичні гуртки. Деякий час Васильченко навчався в Глухівському вчительському інституті. Від 1900 року почав писати оповідання.

Під час революції 1905 року захоплений воле-

любними опозиційними до царату настроями української інтелігенції і бажанням допомагати рідному народові в його тяжкій долі Васильченко взяв участь у визвольному русі, був заарештований у 1906 році й просидів у бахмутській тюрмі півтора роки, де записав осетинські казки, які оповідав йому інший в'язень, осетин Хостанів. У 1908 році він повернувся до Ічні і позбавлений права викладати як політично неблагонадійний жив приватними лекціями та літературною працею. Стало друкуватись почав Васильченко з 1910 року. Перша збірка його творів "Ескізи" вийшла в 1911 році.

Основними темами оповідань Васильченка було сільське життя та побут і невесела доля сільських учителів та дітей.

В оповіданні "З дитячих вражень", він з особливою силою зображує тяжке становище школи на селі і русифікацію її.

Також в оповіданні "Роман" Васильченко створює яскравий образ дореволюційної русифікаторської школи на Україні. Герой твору — допитливий і розумний селянський хлопець Роман — прагне знання і хоче вчитися в школі, але зрусифікована школа, це "дивне місце" за висловом відомого педагога Ушинського, непривітно зустріла його чужою мовою, незрозумілою і важкою до сприйняття. Хоч як ставався Роман, але і не зумів вимовляти слово "перепелята", а все

говорив "перепилиннята", викликаючи сміх учителів і зрусифікованих учнів, і врешті став ворогом цієї урядової школи.

Тяжке положення сільського шкільництва зображене також в оповіданнях "Під школою", "Мороз" та інших.

Найбільшим твором дитячої тематики у Васильченка є повість "Циганка", про школярів. У висліді ігор та забав вони зацікавлюються майбутнім і бачать себе борцями за людське щастя. "Новий чарівний світ, світ героїв, страждання за ідею, за правду починає розкриватися перед їхніми очима і вабив своєю могутньою красою", — писав Васильченко. Рівночасно у повісті змальовано перше кохання стрункого чорнявого хлопця Грицька Музиченка з Галею, яку за смуглявість, темні коси й чорні брови прозвали "циганкою".

Цілу низку оповідань Васильченко присвятив сільським учителям. В оповіданні "Над Россю" розповідь ведеться від імені молодого вчителя, який разом зі своїм старшим приятелем Воблим відвідує давнього друга Феодосія Райка. Спокійна й зрівноважена людина Райко тверезо дивиться на життя, зберігаючи почуття власної гідності, любов до людей і бажання чесно служити народові. В його особі письменник визів яскравий позитивний тип народного вчителя.

Геройня оповідання "Божественна Гая" є протилежним типом. Ця 15-літня вчителька, що скінчила семінарію і, запозичаючи досвід своїх семінарських наставників, широко вживає тілесні покарання для своїх учнів. Як тогочасні вчителі боялися шкільного начальства, видно з епізоду, коли Гая запросила дітей увечорі до себе, щоб розучити комедію, та раптом увійшов неочікуваний завідуючий школи. Побачивши його, діти зі страху застигли на місці, а Гая сковалась аж на піч.

Різні постаті сільських учителів виведені ще в новелях "Вова", "Королівна", "За мурами", "В хуртовину".

Твори про село розкривають глибоку трагедію підневільних селян: малоземелля, злидні, голод. В оповіданні "На чужину" на тлі мальовничого українського краєвиду, в селі, що красується "в зеленій траві, в білому цвіту, в золотому промінні", майже половина мешканців, зубожілих бідняків, вирушає на поселення у далекий невідомий Сибір, "туди, де серед диких степів, як кажуть люди, гуляє з хуртовиною мушкіцька доля". Драматичні сцени прощання старого діда з прикрасою свого двору ясенем, парубка з дівчиною, яка не в силах покинути рідного краю, бо на чужині "зів'яла б, як скощена травина", переселенців зі своїми рідними вогнищами розкривають глибокі переживання українських людей, змушених залишити свої села і йти в невідоме.

У новелі "Дош" троє голодних маленьких дітей чекають матері, яка працює в наймах у панів і після роботи прийде додому та нагодує їх. Небо вкрилось хмарами, в хаті стало темно. Діти думають, що це вже вечорє і швидко прийде мати.

Тяжке бідування селянської родини розкрите тут вражаюче сильно.

Великої популярності набуло оповідання "Мушкицька арихметика" (1911), барвистий епізод з життя селян, які мріють про панську землю. Розкриваючи антинародну колоніяльну суть закону про землевпорядження, Васильченко зобразив конфлікт між селянською біднотою і панком — землевласником, у лихварських путах якого опинилася майже половина села. Щоб відвернути селян від читання "небезпечних" книжок, панок дає їм задачник Євтушевського, але вони навіть за читанням цієї, здається, невинної літератури виявляють свої прагнення. Вони гостро реагують на задачу з селянином, який перевозить лямпи й за кожну перезезену в цілості одержить 5 копійок, а за кожну розбиту мусить заплатити 1 карбованець 20 копійок. Селяни мріють про землю. В іншій задачі, де треба було підрахувати, скільки в поміщика є землі, селяни вираховують, також скільки припало б її на селянський двір, коли б відібрали її поділити.

Новелею "На розкоші" Васильченко започаткував серію творів про народні таланти. Він зобразив втомлених після праці селян, які слухають спів солов'я, що перелетів з їх маленького садка у панський парк. І селянський хлопець, якому пощастило здобути вищу музичну освіту в столиці і стати оперовим співаком, співав у палаці власників маєтку, а мати й сусіди могли почути його лише потайки пробравшись до панського парку.

Пройняті гуманістю і легким гумором його імпресіоністичні новелі, особливо "В тінях липневої ночі", "Крізь дрімоти", "Солов'ї" позначені м'якою ліричністю.

Мистецькі образи й лексичний запас письменник брав з усної народної творчості, пісні, казки, що обумовлювало музичність його стилю. Він уникав описів побутових та етнографічних деталів, складних композицій сюжету й зосереджувався на подіях, які найповніше розкривали духове життя людини.

Васильченко писав також п'єси: "Куди вітер віє", популярний водевіль "На перші гулі" (1911 року), "Недоросток" (1913), одноактівку про життя молодої вчительки "Зіля Королевич", гумористичну сценку з життя сільської бідноти "У холодку", настроєвий водевіль "Не співайте, піvnі, не вменшайте ночі", а також про Шевченка — "Минають дні" і "Під Тарасове свято". В 1912 році письменник літературно обробив осетинські казки, почути в бахмутській тюрмі.

Від 1914 року до Лютневої революції Васильченко перебував на фронті як командир саперної чоти. В цей час створив він новелю "Чорні маки", "Під святий гомін", "З окопного щоденника", де описав страхіття війни, братання на фронті, солдатські заворушення.

У 1915 році вийшов збірник його творів "Оповідання". У настроєвому ліричному ескізі про народні таланти "На хуторі" дівчина-сирота літ-

ньої ночі пасе чужих волів і свою тугу повіряє пісні. Вона мріє стати заможною і оволодіти серцем зрадливого молодого козака. Гарний голос дівчини робить велике враження на сусідів. Вони згадують інші таланти, яким гнообительський режим не дав змоги розвинутися: "І були вони, всі ті таланти рідного люду, ті найулюбленні діти свого смутного краю, як і це вбоге й забите дівча, — люди з найбідніших бідні, з найтемніших темні, були наймитами у чужих людей і пасинками в долі".

У 1920 році він подорожував з хоровою капелюю "Думка" по Лівобережжю.

Після революції Васильченко вчителював у Києві, але вражений вислідом визвольних змагань писав дуже мало. Першими його творами союзського періоду були "Осінні новелі": "Чайка" про матір, яка шукає своїх синів, "Фіялка", "На калиновім мості" про романтику революційної діяльності демократичної молоді.

Оповідання "Галант" (1924) змальовує талановиту селянську співачку Тетяну, яка мріє про навчання та артистичну діяльність, але не в стані здобути це і гине. Письменник показує, що в житті народу нічого не змінилось.

Про дітей написав Васильченко ще три оповідання. В одному з них "Приблуда" (1925) виведений 10-літній безпритульний хлопчик Мишко і розкрито тогочасні обставини в боротьбі з дитячою безпритульністю. Дитячий будинок, розрахований на 30 дітей, має їх 90. Міститься він у напівзруйнованій поміщицькій садибі, де зимно, непривітно, не вистачає харчів і одягу.

Друге оповідання "Авіяційний гурток" (1925) про старання групи школярів створити діючу модель літака та оповідання "Олив'яний перстень" (1927) троє школярів-княн пішли під час літніх канікул відвідати полтавських друзів. Був час жжив і вони хотіли допомогти, але в них розсипались зв'язані снопи, сонце так пекло, що унеможливлювало працю, день тягнувся нескінчено довго, оволодівала ними втома. Так виглядала широко пропагована в ті роки "стичка міста з селом". Але учні не позбавлені цікавості, вони запитують самі себе: "Чи вийшла б скірта до хмари, коли б позвоздити всі на Україні копи до одного місця".

Схвалюну статтю "Творчість С. Васильченка" вмістив літературний критик Агапій Шамрай в журналі "Червоний шлях", книга IV за 1926 рік.

З нагоди 50-ліття Васильченка з'явилась низка публікацій про нього. Монографія Бориса Якубського про творчість Васильченка вийшла заходом Державного Видавництва України. З'явились ювілейні статті Євгена Кирилюка в журналі "Критика", книга IX за 1928 рік і Фелікса Якубовського в "Житті і Революції", книга XII за 1928 рік. Повну збірку творів Васильченка в чотирьох томах видало Державне Видавництво України, Харків-Київ у 1928-1930 роках.

В останніх роках свого життя Васильченко працював над біографічною повістю про Шевченка "Широкий шлях", але закінчив лише пер-

шу частину задуманого твору — про дитинство поета "В бур'янах". Написав він теж автобіографічний нарис "Мій шлях", своєрідний літопис життя письменника й педагога, а також створив цикль новель — мініятюр "Крилаті слова". Протягом багатьох років працював Васильченко над п'єсою "Кармелюк", писав теж сценарії і перекладав твори М. Гоголя, В. Короленка, М. Лескова, О. Серафімовича, сербського письменника Ускоковича.

11 серпня 1932 року під час голоду письменник помер у Києві. Ані уряд, ані міська влада Києва не влаштували йому на державний кошт похорону, і пам'ять його не вшанована ні зборами спілки письменників, ні окремим літературним вечором. Васильченкові не могли подарувати, що в союзський період він стояв цілковито остронь від завдань, які ставила комуністична партія перед письменниками.

Щойно в 1938 році видруковано "В бур'янах", першу частину незакінченої біографії Шевченка, яку визнано одною з кращих повістей про поетове дитинство. Видруковано також "Мій шлях". У 1939 році вийшла драма "Минають дні". "Незібрани" твори" Васильченка вийшли в Києві в 1941 році, напередодні війни.

У повоєнних роках союзські літературознавці взялися реабілітувати Васильченка й довести активність його творчої праці в союзський період. хоч новелі союзських часів значно поступаються дореволюційним. Розвідку "Творчість Степана Васильченка радянського часу. За новими архівними матеріалами" вмістила В. Курашова в журналі "Радянське літературознавство", книга IX, 1948. Знову ж М. Грудницька видрукувала монографію "Нездійснені твори, задуми, незакінчені твори С. Васильченка" у "Віснику Академії Наук УССР" ч. 10, 1949.

Повісті та оповідання Васильченка з передмовою В. Курашової видано в 1949 році в Києві. Крім того, обидві авторки (Курашова і Грудницька) видали працю "Степан Васильченко. Статті матеріяли". Видання Академії Наук УССР. Київ. 1950. Вийшла ще книга Б. Деркача "Степан Васильченко (життя" і творчість). Київ. 1957.

Твори Васильченка в чотирьох томах зі статтею В. Курашової видало в Києві випавництво Академії Наук УССР в 1959 році. Стаття Б. Деркача "Чехов і Васильченко" з'явилася в "Радянському літературознавстві" ч. 1, 1960 рік. З. Кестер видав книгу "Гумор і сатира в творчості Васильченка". Київ, 1962 рік. В. Костюченко — "Степан Васильченко. Літературний портрет". Київ. 1965 рік.

**ОДУМ — ЦЕ ОРГАНІЗАЦІЯ, ЯКА ВИХОВУЄ
УКРАЇНСЬКУ МОЛОДЬ НА ДЕМОКРАТИЧНИХ
ЗАСАДАХ!**

Д-р Юрій КРИВОЛАП
Голова ЦК ОДУМ-у

СЛОВО ДО ОДУМІВЦІВ ТА ЇХНІХ БАТЬКІВ

(У 20-ліття філій ОДУМ-у в Міннеаполіс та Неварк)

Минуло двадцять років — здається ще так недавно ми клали перші цеглини побудови філій, нашого організованого життя. За цих двадцять років, не зважаючи на труднощі, ми маємо не абиякі досягнення. Наша організація існує не з дня на день, — вона має перспективи на майбутнє. За цих двадцять років, ми багато чому навчилися, набули досвіду. Як і решта української спільноти у вільному світі, ми зрозуміли, що ОДУМ створено не випадково, що ця організація має існувати не для тих тільки, що її творили, але й для наступних поколінь. Ми зрозуміли, що збереження кращих традицій того народу, кров якого тече в нас, та нерозривний зв'язок між поколіннями, дають нам наснагу упевнено іти вперед, у майбутнє.

Ми також зрозуміли, що наше майбутнє залежить від нашого інтелектуально-духового озброєння і кожночасного переозброєння відповідно, звичайно, до життєвих вимог і обставин. Ми зрозуміли й те, що не маємо права жити замкнуті самі в собі, що не маємо права пасти задніх у суспільстві, в якому живемо.

Вітаючи вас з 20-літтям вашої праці, водночас вважаю своїм обов'язком сказати, що ОДУМ, на сьогоднішній день, стоїть на тому рівні, який вимагає від кожного зокрема й усіх разом рішучих і цілеспрямованих організаційно — ідейних кроків уперед.

Наши філії повинні бути не лише осередками національного виховання нашої молоді, але й партнерами батьків у збереженні цієї молоді від розкладових елементів, які нищать велику частину американської молоді — наркоманії, злочинства, пияцтва тощо.

Однією з найбільших проблем, які стоять не лише перед ОДУМ-ом, але й перед цілою нашою громадою в Америці — це асиміляція нашого молодого покоління під впливом оточення. На цю тему багато списано паперу, ще більше говорилось, але, на жаль, конкретного мало зроблено. Чому?!

Як відомо, соціологія визнає три головні роди асиміляції — культурну, структуральну та уточнювальну.

Культурна асиміляція або "акультурізація" — це, в основному, переймання поведінки, думання, звичок, та інших навиків і уподобань від мешканців даної країни.

Структуральна асиміляція — це нав'язання стійких, зокрема особистих, зв'язків з людьми нової країни. І чим більше ми вливаємося у струк-

туру цієї спільноти — тим більші шанси нашої структуральної асиміляції.

І нарешті — уточнювальна або ідентифікаційна асиміляція — це цілковите, об'єктивне, психологічне прийняття іншої національності.

Поруч з цими соціологічними поняттями асиміляції, які притаманні кожній країні, в якій бі наші люди не жили — кожна країна має ще свої, так звані, "ідеологічні асиміляційні течії", метою яких є перетворити кожного нового поселенця у відданого громадянина нової батьківщини.

В Америці таких течій є дві — а саме: течія достосування і "перетоплюючого казана".

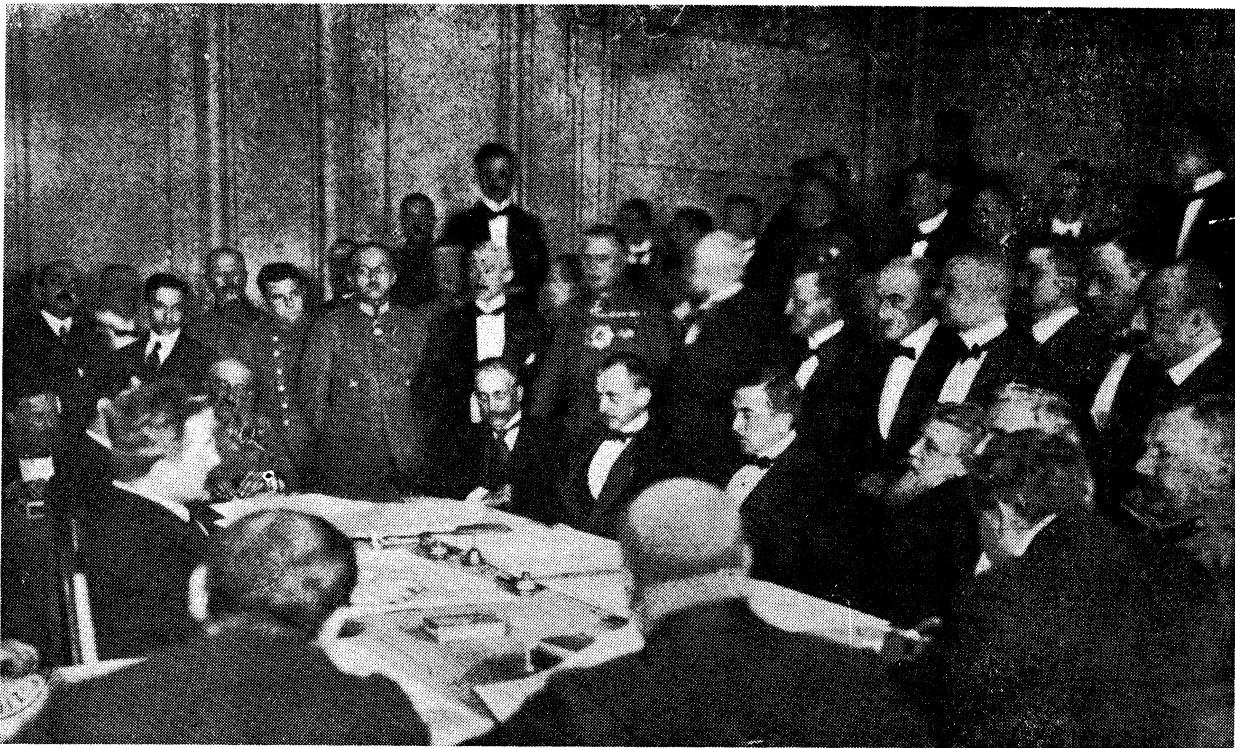
Англо-саксонську теорію достосування, основоположниками якої були творці цієї держави президенти Вашингтон та Джеферсон, тепер пропагують консервативні кола в Америці. Згідно з цією теорією — американська культура в основному є англійською, хоч дещо змінена американською історією, та що її треба такою зберегти. Нові імігранти повинні якнайскоріше забути свою батьківщину, її культуру, звичаї, перейняти дух американської культури та влитися в американське організаційне і товариське життя.

Друга течія — це так звана теорія "перетоплюючого казана", промоторами якої були президенти Тедді Рузвельт та Вудро Вільсон. Вона була дуже поширенна в другій половині 19-го та на початках 20-го століть. Згідно з цією теорією — різні вартості, різні способи життя, різні культури, які імігранти привезли з собою, мусять перетопитись під впливом часу й демократії та створити нову субстанцію — американську культуру.

Ясна річ, що обидві згадані течії не впливали позитивно на самозбереження окремих національностей в тому числі й українців, які почали прибувати до Америки в кінці 19-го та на початках 20-го століття.

Останнім часом деякі національні групи, особливо жидівська, почали пропагувати третю течію — а саме, теорію "культурного плюралізму". Згідно з цією теорією, емігрантські громади в Америці повинні залишитись в основному неасимільованими і зберегти свою окремішність, розвиваючи свої культури. В наслідок цього Америка мала б стати дійсно незвичайною країною свободи.

Не забуваючи про вище сказане, погляньмо тепер, в якому стані знаходимо ми українську громаду в Америці, особливо її молодь. Тут поadem лише деякі статистичні дані зі статті Романа

Підписання мирного договору представниками Німеччини, Австро-Угорщини, Болгарії і Туреччини з представниками Української Центральної Ради 9 лютого 1918 року у Бересті.

Білинського ("Свобода" числа 102-103 за 1-2 червня 1972 року), на підставі яких ви можете самі зробити висновки.

Статистичні дані, базовані на переписі населення в Америці, показують, що серед української громади в Америці в 1970 році повинно бути біля 250 тисяч молоді українського походження у віці від 6 до 18 років. Отже, як бачимо, це є досить поважне число. На жаль, всі наші молодечі організації та школи українознавства охоплюють не більше, як десять тисяч цієї молоді, переважно дітей нової еміграції. Коли до цих десяти тисяч додати ще чотирнадцять тисяч, які вчаться у наших церковних школах, то виходить, що майже 90 відсотків усієї молоді українського походження у віці від 6 до 18 років є поза будь-якими національними впливами українських молодечих організацій та шкіл українознавства. Оце, дорогі друзі, і є ота страшна трагедія української спільноти в Америці!

Тому сьогодні, вітаючи з двадцятиліттям вашої філії, я одночасно закликаю вас докласти усіх зусиль, щоб потроїти ваші ряди тими, які є поза

українськими національними впливами, для добра нашої громади та нашої поневоленої Батьківщини — України. Помагай вам, Боже!

24 та 28 жовтня 1972 р.

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ І ПЕРЕДПЛАТНИКІВ "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ" В США

Прохаємо не надсилати нам "U.S. Postal Money Order", бо вони є, лише для внутрішнього вжитку — на терені США. Канадійські банки їх не приймають.

Уже довший час, американський долар є дешевшим від канадійського, приблизно на 2½% і наше видавництво на ньому докладає. Крім того, коли ми одержуємо з США персонального чека, то ще, додатково, мусимо платити 25 центів. Тому, найкраще, шліть гроши "Банковим Моні Ордером".

Адміністрація "М. У."

Іван ПІДДУБНИЙ

УКРАЇНА. Енциклопедія для молоді. Видання Об'єднання Українських Православних Сестрицтв у США. 1971 р. Савт Бавнд Брук, Н. Дж. Головний редактор — Людмила Івченко-Коваленко. Мистецьке оформлення — Богдан Певний.

Видруковано книгу у видавництві "Свобода" (Джерсі Сіті, Н. Дж.); шрифт чіткий, виразний, папір твердий, блискучий, гідний такої вартісної книги, що зберігатиметься в бібліотеці читача (та навіть його нащадків) довгими роками. Книга має 270 стор. великого (альбомного) формату з твердою (полотняною) обкладинкою. Текст надруковано в дві колонки на кожній сторінці. На внутрішній обкладинці, на рельєфній мапі малюнками зображене найвидатніші історичні, гospодарчі, культурні і т. п. об'єкти окремих міст та областей України. Книга зареєстрована в каталозі Бібліотеки Конгресу США під номером 73-179067.

Зміст книги: географія, археологія, історія, література (народня словесність, стародавня література, нова доба, підсоветська й еміграційна література), театр, музика, образотворче мистецтво, народне мистецтво (вишивки, різьба по дереву, кераміка та писанки), архітектура, наука і техніка, сільське господарство, промисловість і, нарешті, заповідники (про які лише дуже зрідка можна прочитати в еміграційній, зокрема періодичній літературі, хоч заповідники — це дзеркало краси нашої природи і гордість нашої науки).

Напочатку книги вміщено з теплом написану коротеньку ділову біографію і портрет відповіальної редакторки, що відійшла в кращий світ, не дочекавшись побачити цю книгу, в яку вона вложила немало праці і душі.

Вкінці книги подано докладний (на 6 стор. по 3 колонки в кожній) показник імен.

Щиро кажучи, не без вагань беремось за рецензування книги, що є наслідком нелегкої праці представниць "слабої статі", за що їх треба було б, здається, тільки хвалити. Але ж книжка йде в люди і тому будемо намагатись належно її оцінити, хоч і усвідомлюємо, що одній людині, навіть універсальних знаннів, неможливо дати оцінку книги, як не як, енциклопедичного характеру; для цього потрібно багато фахівців відповідних галузей науки. Тому ми обмежимось лише деякими зауваженнями, а головним чином інформацією еміграційного українського громадянства про появу такої вартісної і потрібної книги; потрібно не лише молоді, як про це цілком слушно визначає в передмові Управа Об'єднання Українських Православних Сестрицтв такими словами: "...маючи обов'язок співпрацювати з родинами й Школами Українознавства в галузі національного виховання дітей і молоді (Сестрицтво) вирішило допомогти в цій справі виданням матерія-

лів про Україну". І далі: "Для молоді вона (книга) має бути такими довідниками "референс букс", якими наші старші учні і студенти звикли користуватися в державних школах. Молоді батьки, що не мали зможи набути відповідних знань про свою батьківщину, знайдуть тут необхідні відомості, щоб відповісти дітям на їхні запитання про Україну. Сподіваємося, що ця книжка допоможе ї молодим учителям Шкіл Українознавства в їхній праці".

І тут хочемо відразу ж додати від себе: як для еміграційної української молоді, що не бачила і не знає рідного краю своїх батьків і, отже, з книжок, оповідань та ілюстрацій змушена "вчитися любити Україну", книга дуже добре ілюстрована: вона має біля півтисячі, за малими винятками, добре виконаних фотографій. Це робить найприємніше враження при першому огляді книги.

При дальшому ознайомленні з книгою констатуємо й інші додатні її риси, напр., коли порівнювати ті енциклопедичні словники, що є на еміграції — загальну і словникову частини Енциклопедії Українознавства видання НТШ та кількаторівну Українську Малу Енциклопедію авторства Є. Онацького, то енциклопедія, що її оце розглядаємо, має перед ними переваги (якщо, звичайно, мати на увазі молодого читача): виклад її популярний, хоч і стислив і тому, поруч з добрими ілюстраціями, вона читається не як енциклопедичний словник, а скоріше — як звична читанка для молоді шкільного віку. Поза цим книга має ще чимало інших позитивних рис.

Але ми воліємо тут радше зупинитись на деяких від'ємних рисах книги, маючи на увазі наступні її видання, в яких ми не маємо сумніву буде немала потреба.

Отже, на жаль, доводиться відзначити такі істотні вади цієї цікавої і вартісної книги.

Як це не дивно, як бачимо з її "змісту", у книзі нема нарису-статті про народну освіту на Україні, бо зайве, очевидно, говорити про значення освіти взагалі, і особливе значення її в поневоленні країні. З опису стану народної освіти та організації освітніх установ і програмово-виховної роботи їх, читач довідався б про те, як то московський імперіалізм, що панує на нашій батьківщині, залазить у душу нашого народу; з відповідного нарису читач дізнався б, що навіть у столиці Української СРСР лише малий відсоток загальноосвітніх шкіл провадить навчання українською мовою, цебто мовою республіки, а решта шкіл русифікує нашу людність, подібно до того, як це діялось за недобрих царських часів. Уже нема чого говорити про викладову мову у вищих школах.

Нема у книзі нарису про фінанси Української республіки, про порівняльні бюджети її та інших республік ССР і особливо республіки Російської. Отже, читач не зможе з цієї книги довідатись, як Москва обкрадає Україну, як ожебрачує її людність.

Немає в книзі також статті-нарису про транс-

порт України, крім короткої згадки в статті "Географія". Отже, наша молода людина на еміграції може винести прикре враження з книги, наче Україна недалеко відійшла від азійсько-африканських диких просторів земної кулі. Це враження, щоправда, маліє, коли читаєш такі розділи книги, як "Наука і техніка", "Промисловість" і т. п.

Але найбільше дивує читача цієї енциклопедії для молоді те, що в ній нема статті про молодечі рухи на Україні та на еміграції. А на цю тему можна було б сказати багато цікавого і корисного для нашого юного читача. Чим пояснити такий прикий факт? Невже побоювання редакції містити матеріали на "слизьку" тему? Всяк бо бачить шкідливість організаційного розбратору серед молодечих наших організацій на еміграції, але ніхто не зважується одверто сказати про це. І дати належну пораду. Думаємо, що ця роля дуже личила б такій книзі, як енциклопедія для молоді. Але... автор цієї замітки знає в Америці таку Школу Українознавства, в якій адміністрація й викладачі свідомо викинули з програми навчання нашу новітню історію, мовляв, ще не народився такий історик, що зміг би належно виконати цю роботу... Чи треба ж тоді дивуватися, що наша молодь часто блукає політичними, а то й моральними манівцями?...

Чи не подібні "страхи на ляхи" продиктували редакції таке дивне пояснення відходу Армії УНР з Києва 31 серпня 1919 р.: "Українське військо без бою покинуло Київ, щоб не руйнувати його"?... Бо сьогодні, здається, вже час знати справжню причину цієї сумної події, і не давати таке дитяче пояснення.

У книзі призначений для молоді, про бій під Крутами слід писати більш вдумливо і більш відповідально, враховуючи факт, що біля цієї справи створено багато легенд, а ще більше демагогічних вигадок. Не можна, справді, писати так, як написано в цій книзі: "Центральна Рада мала в своєму розпорядженні мало регулярних військових частин, щоб захищати столицю, і на зустріч ворогам вийшов тільки організований Студентський Курінь з 300 студентів вояків. 29 січня під Крутами всі вони загинули в нерівному бою" (стор. 78).

І це пишеться по 4-х роках з дня опублікування книги Українською Вільною Академією Наук ("Велика Українська революція", Нью Йорк, 1967 р.), в якій проф. д-р Я. Зозуля, з дорученням комісії для усталення фактів і дат української визвольної боротьби, пише: "...під Крутами ми втратили вбитими і такими, що пропали без вісти коло 250 юнаків, 30 студентів і 10 старшин. Разом щось із 300 вояків, з яких коло 150 були вивезені санітарним поїздом до Київських шпиталів".

Чи треба говорити, що для нас становище нашої наукової установи має бути найавторитетнішим? При цьому для більшої ясності слід сказати, що під "юнаками" треба розуміти не лише молодь взагалі, а, може, в першу чергу вихован-

ців військових шкіл (юнкерів-юнаків); таких шкіл тоді в Києві було найменше чотири і кожна з них мала пересічно 250-300 вихованців. Невже сестриці забули євангельські слова: "Пізнайте істину істина визволить вас"?

I проте мусимо не так докоряти, як дякувати організації сестриць за те, що вона за наявності у нас наукових, педагогічних та інших професійних організацій змушена була взяти на себе цю відповідальну й нелегку роботу і виконала її таки добре.

Говорячи про розстріл 359 п'яонених українських вояків після бою під Базаром, слід було б додати, що тим самим більшевики потоптали міжнародний закон, який боронить права полонених. Щоправда, тоді знайшлися би міжнародні правники-крутий, що мотивували б право розстрілу вояків, мовляв, недержавної армії. (Хоч наша республіка була визнана самостійною державою, але тільки державами, що зазнали поразки у війні 1914-18 рр.). Але поневолені народи мусять узяти на себе хоч і нелегкий обов'язок — учити таких правників, одноразово остерігаючи їх, що вони самі можуть попасти у пазурі політичної поліції тоталітарних держав, однією з яких була і советська держава.

У статті "Історія" на стор. 85 сказано таке, чого не слід припускати в солідних книжках: "Українська еміграція почалася після програних визвольних змагань, в 1919-20 рр.". Тут явно йде реч про політичну еміграцію, про що й слід було б виразно сказати, згадавши заодно й про т. зв. заробітчанську еміграцію, що її історія починається на кілька десятиліть раніше.

Не припустимо в такій книжці писати про хрещення України-Русі, як то написано на стор. 48: "за Аскольда було "перше" (?) хрещення Київської Русі". А далі говориться про "друге" (?) хрещення: "як тільки князь (Володимир) повернувся з походу на греків після свого охрищення, він наказав одразу поскидати богів, що стояли перед його палатою: одні звелів розбивати, інші рубати, ще інші кидати в огонь"... "Потім князь Володимир закликав усе населення Києва йти на річку Почайну і охриститися. Казав при тому: "Хто не охриститься, той буде мені ворогом". На жаль у цій енциклопедії не зазначено дати цієї знаменної в нашій історії події.

Щождо "першого" хрещення, що про нього мовиться в книзі, то у великий "Історії України-Русі" М. Грушевського говориться про часткове охрищення киян за Аскольда. Але масове охрищення таки відбулось за князювання Володимира Великого, і саме 988-го року. А про "перше" хрещення в цій "Історії" навіть не подається дати. Отже, здається ясно, що не слід було "підміновувати" давно прийнятої й популяризованої дати — 988-го року, особливо в книжці для молоді.

В цій великій статті з історії України, не можна вичитати, звідкіль і чому пішла назва нашої Батьківщини.

На стор. 76 читаємо "Австрія", а на стор. 78

цю саму державу названо правильно — Австро-Угорщина.

На стор. 77 згадано большевиків, але не сказано, хто ж вони такі та які їхні політичні й моральні якості. А слід було б на цьому зупинитись, бо нашому народові ще, здається, довго доведеться мати з ними трагічні порахунки.

У досить добре ілюстрованій статті "Музика" прицерковна організація — видавець цієї книги — не вмістила портретів таких творців церковної музики, як Березовський та Ведель.

Згадуючи славного нашого композитора Миколу Леонтовича, не можна було не згадати його трагічної загибелі, що сталає явно з наказу большевиків, хоч Леонтович не належав до політичних чи військових діячів — активних противників їхнього режиму.

Про НЕП, як один з хитрих політичних маневрів большевиків у книжці на стор. 80 сказано, здається, надто м'яко.

Окремі статті цієї енциклопедії написані не одним, так би мовити, прицілом: напр., стаття "Промисловість" опрацьована так детально і конкретно, що господарник хоч зараз може вживати її замість основи виробничого пляну; тим часом стаття "Сільське господарство" подає відомості про нинішній стан сільського господарства, критично аналізує його, але не може так деталізувати, як це зроблено в статті "Промисловість". І це зрозуміло. Річ бо в тім, що коли промисловість потребує лише доброго господаря, яким безсумнівно має бути або демократична держава, або кооперативні чи подібні організації, то сільське господарство потребує в першу чергу законодавства, що відповідало б інтересам не тільки держави, як це є у большевиків, але також й інтересам людності, і зокрема інтересам хліборобської людності.

Не будемо детально зупинятись на мовних "гріхах", яких безумовно слід було б у цій книзі уникнути: напр., раз пишеться Острозький, а інший раз — Острожський, раз — Андрей (Шептицький), а інший — Андрій, раз — відноги, а інший — відроги і т. п.

Всюди у книзі вживается термін "змагання" (візволіні). Ми переконані, що кожен, хто на собі відчув тягари, а то й жорстокості візвольної війни, не буде вживати "приятельського" терміну "змагання", а тільки "боротьба"...

Термін "націоналізм", стосовно участі всього народу в боротьбі треба замінити терміном "патріотизм": це ближче до суті справи і не дає підстав прирівнювати боротьби цілого народу до боротьби однієї якоїсь частини (партії), як то є приміром з большевизмом, чи гітлеризмом. Якщо термін "націоналізм" уживается в західніх країнах в розумінні національному, а не вбачається в тому чогось спільному з щойно названими двома політичними системами, то це, очевидно, пояснюється тим, що, на щастя тих народів, вони ще не випробували на собі тих систем... А наш народ, порівнюючи націоналістичний (приміром гітлерівський) і "інтернаціоналістичний" (примі-

+

12 січня 1973 р. в Торонто на 75-му році
життя відійшов у вічність.

**довголітній голова канадійського НТШ
і президент Головної Ради НТШ**

проф. д-р Євген Вертипорох

науковець, професор львівського університету, Українського Технічно-Господарського Інституту, Українського Вільного Університету в Мюнхені, відданий патріот та учасник українських визвольних змагань.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Редакція "М. У."

ром большевицький) режими, оцінює їх так: "Та сама Христя — тільки в іншому намисті..."

У книжці всюди вживается термін "радянський" (замість "совєтський"). І це дуже дивно, бо ж і автори і редактори знають, що совєтський режим занесено в Україну з недружньої нам півночі. Отже, ми мусимо підкреслювати його "чужість" для нас і залишати термін "совєтський" незмінним (як то, до речі, є у мовах західноєвропейських народів).

Нарешті хочеться сказати: коли ми говоримо про помилки та інші хиби книги, то мусимо врахувати умови готовання книги до друку: територіальна розкданість окремих авторів, редакції, друкарні, що, знаємо з власного досвіду, дуже ускладнює умови роботи. Але основною причиною недоробки книги була, очевидно, несподівана смерть головної редакторки та її аж чотирьох (з усіх 16-ти) спів-робітників-авторів.

На цьому кінчаемо в переконанні, що всі особи, причетні до видання книги для молоді, сприймуть це наше писання без гніву, і що в наступних виданнях згадані тут (а може й не згадані) помилки будуть виправлені на загальну користь.

А батькам, що мають дітей юнацького віку при цій нагоді бажаємо лише сказати: "Подаруйте своїм дітям цю книжку, вона буде для них на все їхнє життя доброю пам'яткою вашого піклування про них, про їхню культуру, про їхній добрій моральний стан".

Василь ГАЙДАРІВСЬКИЙ

НЕСПАЛИМА КУПИНА

(Розділ з повісті)

Минали дні, тривожні, докраю втомливі, з сумними вечорами. З ранку й до вечора в руках лопата, на долонях пороздавлювані водянки, в уразки набивається глина, біль нестерпний, а ти копай землю і кидай догори, қопай і кидай, і не видко тому ні кінця, ні краю. Майже всі люди працювали босі, бо взуття порозлазило ще в перші дні. Ноги чорні, зашкарублі, потріскані, з ран текла кров, вона запікалась і на шкірі, по-дібна на стару гуму, бралася струпом.

Сутужно було з водою, їсти давали недосить, але вечорами, повернувшись до села, дівчата співали. Їхні голоси вихоплювалися десь біля хат, з садків чи й з клунь та повітою, які військові керівники повернули на спальні. Спати лягали рано — такий наказ. Опинившись у своїй убогій постелі сама з собою, байдуже що з обох боків лежать товаришки недолі, не одна з дівчат умивалася слізми. Іноді ж плакали всі жінки разом, розплачливо голосячи давали волю своїм почуттям, слезами намагалися змити з душі тиск тяжких думок.

Уляна могла стримуватись від сліз. Навіть заспокоювалася своїми товаришками. Хоч і в самої душі ятрилась. Вона ні на кого не ремствувала, все, що їй доводилось терпіти, сприймала як приреченість, запевняючи себе, що могло б бути значно гірше. Принаймні вона певна, що вже назавжди спекалася напівбожевільного судді Розова. Тепер залишилось тільки терпляче дочекатися логічного кінця.

Та чи вистачить на це чекання у неї снаги?

Дівчатам хтось з чоловіків каже, щоб були готові до всього — ось-ось німець почне обкидати їх бомбами і обстрілювати з кулеметів. А хтось, інший пускав чутку, ніби німець на такі дурниці, як цей рів, узагалі не зверне уваги. І хто зна, де правда. Головне ж, ці люди, переважно дівчата, навіть школярки, тисячі їх, а поміж них Уляна, розтягнувшись смugoю через усю Україну, відчувають наближення фронту, що може раптово перекотитися через їхні немічні тіла, як страшна вогнедищна потвора.

Німецькі літаки перелітали через рів. Вони, постогнуочи, несли свій нищівний тягар кудись на схід, мабуть, руйнувати промисловість Донбасу. Почали відвідувати окопників невеликі літаки, з шаленою швидкістю пролітали над ровом. Тоді всі припадали до землі якомога щільніше, чекаючи на страшну кулю. Але німець не стріляв.

Битим шляхом, що перетинав рів, без кінця сунулися валки возів та авт. На купах майна сиділо різне начальство з своїми родинами, тікаючи не так від німців, думалось Уляні, як від

своїх людей. Бояться народної помсти. Вони знають, що сподіватися пощади ім не доводиться. Навіть тут, у трудовій армії, де передбачливо розставлено політруків і таємних агентів, дехто вже відверто кепкує з радянської влади.

Надійшла і та ніч, коли вперше виразно почули артилерійну канонаду, чи може страшне бомбардування. Уляна разом з жінками вийшла з клуні. Було не до спання. На заході обрій мінився від далеких заграв, здавалося, що десь сходило зразу десятки сонць, віщуючи негоду. В Уляни забилось серце. Це ж там десь і її Борис.

— Ale він не загине, — вмовляла сама себе.
— Він якось урятується. Обов'язково врятується. Ще невідомо, хто скорше буде дома, він чи вона.

Почали серед окопників кружляти чутки, ніби не сьогодні-завтра їх розпустять, щоб не заважали фронтовикам. Та чомусь наказу розходиться по домівках не було, і люди почали самі розбігатися. Фронт відчувався зовсім близько. Скрізь по дорогах сунулися військові авта інтендантських частин, авта з великими червоними хрестами, а також усе те, що знаходило можливість вважатися військовими підрозділами і уникало бойових дій.

Свіжовикопаний рів обезлюднів. Розбрелися трудаєнці по всіх усюдах. Деякі з них, хворі, змучені та найбільш помірковані, залишилися в близьких від рову селах, вирішивши перебути страшний час переходу фронту не в степу, а під дахом, серед людей. Не наважилася вирушати в далеку мандрівку й Уляна. Вона перейшла з клуні до хати. Всіх чоловіків з села забрано до армії, залишились діди та підлітки.

Улянина господиня, молоденька солдатка Христина, з двома малими дітьми-дівчатками, була рада, що у неї оселилася міська дівчина, окопниця — удах легше буде переживати лиху війни, — бій червоної армії з німцями, коли по вулиці дзищатимуть кулі, горітимуть хати і річкою тектиме кров людська.

Та все відбулося простіше. Над вечір відійшли на схід останні солдати червоної армії, не всі, звичайно — дехто поховався в селі по різних закапелках, а на ранок в'їхало до села спочатку кілька мотоциклістів, шалено промчали з краю в край вулиці, а трохи пізніше всунулася валка авт із солдатами в шоломах.

Одно авто в'їхало на подвір'я. Христина й Уляна сиділи на полу, притуливши до стіни й пригортаючи до себе дітей. І жінки, і діти мовчали.

Дехто з німців розташувався надворі, а деякі зайняли другу кімнату. Вони без кінця швендяли,

на жінок не звертали жодної уваги, ніби не помічали їх. А може діти були жінкам щитами?

Солдати ходили напівроздягнені, повмивалися, поголилися, чалапали по долівці капцями, поводилися так, ніби в цій хаті доводиться їм ночувати щоночі.

На своє здивування, Уляна переконалась, що вона розуміє німців. Не все звичайно, що доводилося їй чути, але про що йшла у них мова, вона схоплювала зміст. Німецьку мову вона вчила і в школі, і в інституті, але поверхово, аби лише здати залік. Викладач німецької мови в інституті Вайс, політичний утікач з Німеччини, запевняв Уляну, що вона має здібності до засвоєння чужих мов і радив їй приділяти трохи більше уваги його лекціям. Та чомусь чужа мова Уляну не вабила. А тепер, прислухаючися до солдатської балаганини, навіть пошкодувала за свою колишню легковажність.

Хата наповнилася паощами лаврового листу. Солдати їли, принесену з похідної кухні юшку. А пізніше один із солдатів, високий, біло-чубий і свіженський, навіть з рожевими цятками на лискучих щоках, підійшов до полу, що на ньому й досі сиділи жінки з дітьми, витягнув кілька грудочок цукру, загорнутого в папір, й дав по грудочці спочатку дітям, а потім їхнім матерям. Напевне так він подумав і про Уляну, що міцно притисла до себе трирічну Надійку.

— Война, — дивлячись на жінок, мовив німець. — Ніц німам фюр кіндер, — мішав він польські слова з німецькими. — Іх габе три дєтсько, — додав він, мабуть на те, щоб до нього че ставилися з недовір'ям.

— Ми польської мови не розуміємо, — відповіла йому Уляна по-німецькому.

— Зате ж ви розмовляєте по-нашому! — зраділо вигукнув солдат. — Ви, мабуть, фольксдойчерка?

— Я не знаю, що таке фольксдойчерка, — сказала Уляна.

— Німкеня з України, — пояснив солдат.

— Ні. Я українка з України.

Німець засміявся. Він почав Уляну розпитувати, хто вона така, а дізнавшись, що вона дочка учителя гімназії й потрапила в це село копати протитанковий рів, запалився бажанням розповісти їй про себе дещо. Розмовляли вони, поки й смеркло, а з сусідньої кімнати вже чулося могутнє хропіння стомлених людей.

Удосвіта німці збиралися виїздити. Уляна скристалася із зручної хвилини й попросила у вчорашиального свого співрозмовника щонебудь, надруковане німецькою мовою. Німець задумався. На війні бо не до книжок.

— Хіба що газету...

Та раптом метнувся до другої кімнати й незабаром приніс Уляні маленький, шкірою оправлений молитовник.

— Це мати мені поклала. Вона уявляла, ніби ми тут про Бога пам'ятаємо не менше, як і Він про нас...

Село залишилося без влади. Люди трималися своїх хат. Якщо й виїздили в поле, то тільки до колишніх колгоспних скірт, щоб набрати на паливо соломи.

А фронт посунувся десь на схід, уже не чути було пострілів і не видно заграв.

Уляна знайшла в селі двох земляків і домовилася з ними повернутися додому. Обоє були люди літні й виснажені роботою та журбою, осібливо ж тітка Горпина. Вона скидалася на кістяка, тутого обтягненого пожовклою шкірою. Та це їй аж ніяк не завжало випереджати в дорозі своїх балакливих супутників, Уляну й дядька Кирила ніби її гнав, як кущ кураю, попутний вітер. Дядько Кирило також не міг похвалитися вагою свого тіла, але йшов він спокійно, ступав широко, ніби вимірював дорогу.

Ім треба було подолати понад сто кілометрів відстані, з півдня на північ. Користатися второваними дорогами вони не могли — ними без кінця сунулися військові автомашини. Не раз Уляні проводилося з'ясовувати німцям, куди вони, троє мандрівників, прямують. Вимагали документів. Уляна мала пашпорт, дядько Кирило — пашпорт і військову книжку. Ще німців затовсольняло. Гірше було з тіткою Горпиною. Паперів вона не мала жодних. Та її змучений вигляд був їй перепусткою.

Ішли бічними дорогами, чи й навпаки, стернями, луками, через горби та байраки.

Степ лише здавався безлюдним. Насправді там, уникаючи допитливого ока, попричуювалися нелавні чєрвоноармійці, що вже покінчили з піччю і чекали поки німець забере їхню місцевість і можна було врататися додому. Вони вартили собі їсти, добре, що було з чого. — невикопана картопля, нерубана капуста, скільки завгодно буряків і навіть траплялося впіймати худобину, що відбилася від череди за евакуації.

Не відмовляли таким солдатам у допомозі селяни, ділилися всім потрібним. Ночами дошувляв холод, адже заносилося на справжню осінь з усіма її химерами. А що можна взяти з селянської хати, як там уже давно голі й босі?

Тож нема дива, що солдати забрали в Уляні вовняну ковдрю, єдине, що вона мала із своїх речей. Усе інше залишила в селі. Ковдра служила і плащем за непогоди і укривалом уночі. Довелось попрощатися Уляні й зі светром, старенським щоправда, проте міцним і теплим.

Не шкодувала. Ще кілька день і вона буле дома. А цих розгублених і подратованих солдатів невідомо що чекає. Їм дуже хотілося загубитися серед місцевого цивільного населення. Використовували кожну нагоду, щоб обміняти своє обмундирування на цивільний одяг. Дядькові Кирилові дісталися коротенькі штанці, брудні, проте, майже нові. У них він скидався на чорногузу, але не ремствува, бо позбувся стонадцять разів латаних.

Тітку Горпину солдати не турбували. Вона не мала нічого такого, на що міг би хтось спокуси-

тися. Це дало зйому нагоду дядькові Кирилові трохи покепкувати.

— Не щастить тобі, Горпино, прикро не щастить. І чому ти уродилася жінкою? Невже не здогадувалась, що буде війна і на старі штані буде великий попит? З таким, як у мене, подарунком тебе б усі зяті на руках носили.

— А тебе хай дідько на вилах носить, — відмовила розгнівана тітка Горпина й, прискоривши ходи, подалася вперед.

— Якась вона відлюдкувата, — сказала Уляна, проводячи очима тітку Горпину. — Ніби сердиться на всіх.

— Та може й сердиться, — міркував у голос дядько Кирило. — Й ведеться у житті не так, як людям.

Він ішов якийсь час мовчки, із сумнівом поглядав на Уляну і вагався, чи варто з такою молодою дівчиною розмовляти про речі, що вимагають життєвого досвіду. І не стерпів.

— Горпина має одну дочку і трьох онуків від різних зятів. А всі зяті повтікали кудись. Мимоволі будеш злий на весь світ. А на окопи Горпина попала хіба не через дочку? Сама напросилася замість своєї Тетяні. Та воно, коли подивилася з іншого боку, також не дуже добре виходить. Мобілізують жінку, що має троє дрібних дітей. У Горпини вибір був невеликий. Або залишатися з дітьми, або їхати на окопи. А тепер, бач, жене додому, знає бо, що її Тетянка ні на що нездатна жінка. І сама з голоду пропаде і дітей занапастить. Горпина ця, бач, справжня мати, а дочка її — казна-що.

Дядько Кирило любив патякати й Уляна слухала його залюбки, від того і дорога коротшла, і день меншав.

Дорогу, що її в нормальніх умовах можна було б перейти за кілька день, Уляна та її супутники не здолали й за тиждень — було чимало перешкод. Тітка Горпина, ведучи перед, хоч і дотримувалася північного напрямку, проте при першій же нагоді звертала до недалекого села, щоб випросити хліба й до хліба, та дістати яківбудь ганчірок пообмотувати порепані та позбивані ноги. Іноді затримували річки, бо не було мостів, або доводилося обходити небезпечні заміновані поля. А іноді з деяких сіл не випускали німці.

Моторошно було переходити через міста. Тікаючи, комуністи палили все, що могло горіти: фабрики, майстерні, театри, лікарні, школи, будинки громадського користування. Ще довго після віходу фронту вітер ганяв вулицями чорну курячу. Повітря було насичене ядучим смородом. В кожному місті мешканці відправляли громадські похорони. Уляна не раз згадувала Розова, як він, застерігаючи її батька, казав, що тих, хто потрапив до списку ворогів радянської влади, винищують за правом весіннього часу. Розов казав правду. Енкаведисти людей стріляли без ліку і складали стосами, як дрова, щоб трупи не займали багато місця.

Уляні на короткому її віку, ще дівчам, доводилося бачити страхіття голоду тридцять третього року. Майже щодня вона надибувала на вулицях свого міста мертвих людей. Але тоді ніхто не плакав. Мовчки живі минали мертвих, хіба хтось скрушно зітхне, думаючи не про того, хто дивився скляними, невидючими очима в небо, а про живих ще своїх близьких і про самих себе, бо на всіх чатувала смерть.

А на похороні покатованих енкаведистами людей плакало все місто, плач багатотисячного натовпу доходив до масової гістерії. В Уляні починало також тремтіти тіло, вона без кінця витирала сльози й квапила своїх супутників добиваючися додому.

Навіть і ві сні, напруженому і турботному, думала про своє місто, про рідних та близьких її людей. Адже і там, як і по всій Україні, те саме, такі самі зварища, такі ж похорони, і такі ж терпкі сльози. Хто залишився живий, і хто загинув?

За кілька останніх кілометрів перед своїм містом тітці Горпині відмовилися служити ноги. Довелось взяти її під руки й майже нести. Уляна й сама ледве дібала. Дядько Кирило підтримував тітку Горпину, поки й не припоручив її Тетянці, міцній, вгодованій молодиці. Потім відвів додому й Уляну.

— Дякую вам, дядьку Кириле, за все, — казала Уляна.

— Самою подякою не відбудеш. Ждатиму запрошення на весілля.

І коли вже дядько Кирило пішов, Уляна назажилася постукати в двері. Її страхала тиша за дверима. Невже нема нікого? Вона бачила, що від триповерхової школи залишилися закурені стіни. Богонь висушив і частину їхнього садка. Хата ж стоїть неушкоджена. То де ж мати, батько?...

Раптом двері тихо відхилилися, у щілині Уляна побачила материне обличчя.

— Уляно! — зойкнула мати й за мить обіймала дочку. — Де ти взялася? А ми ж так бідкалися за тобою.

— Може й тато дома? — запитала схильовака Уляна.

— А де ж йому бути? Вилежується. Попечений, як рак. Трохи живцем не згорів.

— І Борис дома? — нарешті наважилася дізнатись Уляна.

— Покищо нема, — відповіла якомога лагідніше мати. — Дехто з солдатів уже дома. Борис також не забариться.

Уляна почувала, що вона втрачає рештки сили й відрухово схопилася обома руками за одвірок.

— Та ти, дівчино, зовсім плоха, — підтримуючи її, забідкалася мати.

— Зараз минеться, — провівши долонею по чолу, мовила Уляна. — Я дуже стомилася.

І справді її покращало, змогла без материної допомоги ввійти в хату, роздягнувшись, обмитися, навіть щось з'їла, а тоді впала в своє, не раз мильзгадуване ліжко.

Дмитро ГРУШЕЦЬКИЙ

ХЛОПЧИНА З СОНЦЕМ НА ПЛЕЧАХ

"Клюють ліщину співом коси,
Дзвенить, мов мідь, широкий шлях —
Іде розсміяний і босий
Хлопчина з сонцем на плечах."

Славко, почувши ці слова, сказав: "Це Ігор Антонич!"

Все товариство глянуло здивовано на юнака. Це була несподіванка. Славко й Грицько були відомі як "бітніки". Вони нічим нашим не цікавилися, іх нікуди в організоване життя не можна було втягнути. Слава про них ішла, що вони курята "чортове зілля". І ось Славко знає Антонича?? Дальшою несподіванкою було те, що Славко вже належить до молодечої організації, навіть збирається влітку їхати в табір. А як Грицько, чи також із Славком? Ні, він і говорити вже не хоче із Славком, зве його "чікен". Геть пожовтів, відстав у школі й гнівається на весь світ. Славкові поспипалися питання із усіх сторін, бо ж не звикли чути від нього такої мови. І ось попливла знаменна розповідь "оновленого" Ярослава...

Славків дядько Антін і кузен Тимко, що живуть у Канаді, вибиралися на вакації в мандрівку. Вони запропонували Славкові приєднатися до них. Спочатку він не виявив великого бажання. Але коли батьки сказали, що заплатять квиток на літак, то Славко погодився. Прийняли його в Канаді дуже тепло. Це його приємно зворушило й підбадьорило. А вже за два дні Шевролет повіз "трьох друзів" у мандри по "Канадській Швейцарії" — околиці знаменитого Бенфу — Джаспер парку, в гори, ліси...

Славко дуже швидко подружив з Тимком і дядьком Антоном. Він казав, що ніколи ще не зустрів старшу людину, щоб так розуміла молодих і так молодецькі поводилася. Славкові було 18, Тимкові 19, а дядько Антін говорив, що йому вже минуло 21. Славкові зразу сподобалася дядькова бадьорість та велика спостережливість і любов до природи. Він весь час підспівував якусь пісню, Тимко підтягав; до кожної окázії мав якусь цитату, вірша чи філософську думку. Крім того завжди звертав увагу і вияснював зміст пісні або вірша. До того часу Славко ніколи не вдумувався у зміст пісні чи вірша. Тепер же коли співають, наприклад, "Вечір кликав дівчат далекими зорями", або чує вірш:

"Ночує вітер в клена на плечі
І зорі снять дівочими піснями.
Пливуть хмаринок сині папірці
І пахне шлях далекими світами".

(Г. Чубар), —

то вже ясно відчуває, бачить ту маєстатичну кар-

тину й асоціює з конкретними моментами власного життя. Тепер Славко розуміє, чому той хлопчина "з сонцем на плечах". Йому цей вірш особливо сподобався. Дядько говорив, що людина повинна жити так, щоб завжди з чистим сумлінням можна було дивитися святому сонечку в очі.

Близькість, безпосередність того святого сонечка, ночі в шатрі під зорями, таємничий рослинний і тваринний світ, дядькове вміння все показати, — все це було для Славка відкриттям чогось прекрасного. Все це ввійшло йому в душу. А ті дискусії цікаві, що його так зблизили з Тимком і дядьком! До кожної теми дядько підходив по-товариському, не по-менторському. Наприклад, коли говорили про демонстрації, на одній з яких Славко дістав палицею по голові від поліцая, то дядько Антін сказав, що, на його думку, найкраща демонстрація — це наука. Коли юнак закінчить студії, то йому відкривається дорога до високих становищ, з яких зможе далеко успішніше "демонструвати" — тобто боротися за бажані зміни в суспільстві. Здавалося, що дядько все знає, на все має просте та логічне пояснення. А вже розмови про кохання, про взаємини між хлопцем і дівчиною, при тому невимушений товариський тон дядьків, цілком покорили Славка. Він дивувався, що вони так цілком вільно говорили на таку тему із старшою людиною. Дядько сказав, що йому жаль нинішньої молоді, яка зовсім не має юности. Немає того романтичного ніжного почуття між дівчиною і хлопцем, що поступово розвивається. Штучно вони з дітей стають зразу дорослими. Але, мовляв, це тільки переходове явище, воно не може так залишитися. Не може краса занепасти, бо ж вона вічна. Дядько вірить, що дівчина й надалі буде квіткою ломікамінь (едельвайс), що росте на високих скелях. Квітка бо та горда, тяжко доступна, неповторно біла. Вона чекає на лицаря, що дістанеться до неї на той стрімкий високий шпиль гори. І ота дорога до того шпilia якраз і залишається на все життя найкращим трепетним спогадом...

Чи під впливом тієї мандрівки Славко записався до організації? Так. Славко полюбив природу. Це найважливіше. Ніколи до того не спав під шатром, ніколи не сидів біля ватри, не вслушався в таємничий шепті лісу, не чув стільки пісень. В нього й досі бренить в душі прощаальна пісня:

"Ніч вже йде, за верхом
Ясне сонце давно вже зайшло —
Тихо спить без тривог:
Тут є Бог, тут є Бог..."

Справді, коли ватра останнім своїм спалахом бронзовить обличчя, а рядом "ліс мовчить і мо-

А. ЮРИНЯК

РІЗДВЯНИЙ БРОНХІТ

(Бувальщина з днів молодості)

Ну, як там у Вас нині — нема “різдвяного бронхіту”?

Такими словами починається одержаний на Різдво лист з України. Лист 75-літньої людини-пенсіонера, з яким я учителював “во дні они” в одній школі на благословленому Поділлі. Лист різдвяний і знаменитий, що на екран пам'яті викликав далекі літа моєї молодості. Далекі, бо майже півстотні літ тому. А проте я відразу пригадав собі сміхотливе обличчя Тимка Гордійовича — сьогоднішнього пенсіонера, а тоді червонощо-кого молодця з буйним кучерявим волоссям. Пригадав і деталі одчайдушної різдвяної мандрівки в сусіднє село з викиненою на сніг — “малою купою”; пригадав і мою перестуду, звідки й пішов оцей майже “крилатий”, вислів “різдвяний бронхіт”.

**

Уявіть собі розлогий “панський фільварок”, то пак поміщицький маєток, що їх було чимало на Поділлі в дореволюційний час, з двоповерховим імпозантним “палацом” у центрі садиби. Якимсь дивним дивом восени 1917 року, під час реалізації гасла “всьо наше!” садибу не знищено цілком. Зокрема вцілів (хоч і без меблів, килимів та фіранок) згаданий “палац”, справді гарного стилю, з оригінальною вежею нагорі. Чому його роз’ющені юрба пощастила — говорили різно: нібито серед фронтовиків¹⁾, які, власне, були заводіяками акції “всьо наше”, — знайшовся “старий сициліста”. Він потрапив нібито спинити юрбу

“культурним аргументом”: мовляв, “палац” (такого всі в околиці називали) чудово надається для “вищої школи”, де селяни безоплатно вчитимуться на “докторів та інженерів”, щоб “робочо-селянська культура світила на весь світ”.

Інші ж казали, що стара пані (сам пан із жінкою завчасно втекли, а це була його маті) стріляла погромників на ганку і, впавши на коліна, благала будинок не руйнувати, а “цілим собі взяти”. По цих словах стара пані зомліла — і це отверезило розпалений натовп.

Як би там не було, а восени 1924 року я вже був у тому “палаці” вчителем-предметником²⁾ “восьмирічки” (згодом мали ще прийти 9-та і 10-та кляси). У “палаці” містилися лише чотири старші кляси, а чотири молодші були в будинку земської школи в поблизькому селі. Мені припало викладати зовсім новий предмет — так зване “сусільство-знавство”. За вказівками Окружної Наросвіти це мала бути наука про “революційні рухи від Адама до наших днів”: рамки, як бачите, широченні. Але що я таки мав про цей навчальний предмет дуже “зелене поняття”, то звернувшись до методичного кабінету згаданої наросвіти. Там знайшли й дали мені дві “підручні книги”: “Історію стародавнього світу” проф. Віппера в українській мові й “Історію розвитку трудових процесів і знарядь”, в російській мові. (Автор, як не помиляюсь, якийсь Тюменев). Отож я, давши спокій Адамові та Єві, “шпарив” за підручниками то Віппера, то Тюменева.

Скільки я собі пригадую, ніхто з учителів нашої школи, включно із самим завідувачем (термін “директор” тоді ще не був “реабілітований”), не мав закінченої вищої освіти, а педагогічної й поготів. Тому у викладанні панувала “отсебятина” — хто й скільки був зугарний до “творчості”. Але я ніколи — ні до, ні після не зустрічав такої вдячної учнівської авдиторії, як та, що була в нашій школі. Взагалі тодішня селянська молодь ревно горнулася до науки — про це я знов від колег-учителів на вчительських конференціях. А в нашій школі під цим оглядом було просто ідеально. Матеріальне забезпечення також було

¹⁾ Салдатів із зруйнованих тоді російсько-австрійського та російсько-німецького фронтів, що юрбами йшли тоді в запілля “поглиблювати революцію”.

²⁾ викладачем окремих навчальних предметів у різних клясах, на відміну від так зв. груповодів, що в своїй групі (клясі) навчали всіх предметів,

Правду казав Олександр Олесь:

“Вір мені, сестро, в природі одній
Певне джерело втіхи.
У вічній, незмінній, повік молодій —
Щастя і спокій, і ЛІКИ.”

можливе: ми діставали — залежно від "навантаження" (тобто кількості навчальних годин у тижні) — 35-45 карбованців на місяць, вже не беззвартистими "лімонами", а "червінцями", впровадженими з 1922 року. Цієї "зарплати" на харчі нам вистачало, одяг і взуття були "революційно-ліберальні" і проблеми не становили, а мешкали ми в школьних будинках безплатно. Деколи траплялися ще й "сюрпризи": напр., однієї зими селяни-батьки учнів, з власного почину зібрали і дали нам, учителям, десяток пудів збіжжя: пшениці, гречки, кукурудзи.

"Дають, бо мають!" — висловився наш завідувач з такою інтонацією, немов сподівався ще більше. I справді: основна маса селянства тоді, по трох роках НЕП-у, почувала себе непогано, охоче підхопила ідею чотиріпільної сівозміни — замість попередньої трипільної. Тепер облогом лежала ("під толокою") вже не третина польової землі у кожного селянина, а тільки четвертина, а то й менше. Раніше селянин сіяв озимину і ярину, а тепер до них додав на третьому полі конюшину, люцерну, кормові буряки. Основний продукт збіжжя — середнє селянство значно збільшилося коштом малоземельних і безземельних, що їм землю наділено з "нетрудового фонду", то пак поміщицьких, церковно-манастирських і "казъонних" земельних посілостей.

Мабуть, саме релятивним добробутом — після кошмарних років "продрозкладки", загального господарського безладя і голоду, московсько- "пролетарським" наїздом спричинених, — слід пояснити тодішню атмосферу, сказати б так, "взаємної толеранції" загину селянства (включно з сільською інтелігенцією) і низової советської адміністрації, толеранції, що подекуди скидалася на вирозумілу доброзичливість. Напр. у нашій школі працювали аж два "неблагонадійних" з сів'єтського погляду вчителі: один колишній січовий стрілець-галичанин, а другий колись старшина Армії УНР. Про це напевно в наросяті знали, а проте місцева влада іх не утискала, бо й не було на це "директив згори". (Звідси ясно, що ту масу "контрреволюціонерів", яких більшовицька влада 1929-1931 р.р. і пізніше пакувала до в'язниць та концентраків, сама ж вона й фабрикувала, щоб знищити впень субстанцію українства).

Але я трохи захопився "політичним літописом", тим часом як мій спогад пов'язаний з Різдвом і вакаційними товариськими розвагами.

Так, отже, 25 грудня старого стилю, а 7 січня 1925 р. нового стилю наша вчительська братія — 4 мужчин і 2 жінки, вирушили санями до сусіднього села, де в "четирилітці" були дві молоденьких неодружених вчительки — об'єкт "серйозних залишань" двох наших неодружених "предметників".

Туди ми їхали "по-божому", лише двічі інсценізували "малу купу", вивалюючись із саней на сніг. Зате звідти, бувши всі добрењко "напідпитку", ми через кожних 15-20 хвилин вивалювались у сніг, регочучись на всю околицю. В регіт однак

вліталися трагічні нотки, коли той, що потрапив у санях всидіти або першим до них знову вскочити, гнав коні вперед, лишаючи "малу купу" напризволяще в снігу. Щоправда, по якомусь часі той шибеник вертався і підбирав стомлених невдах-ходаків. (Бо стояти чи сидіти на снігу при тодішньому морозі було неможливо). Але за третім чи четвертим "десантом у сніг" я надверидив собі ногу і мусів чекати поворотних саней, власне соваючись і "крутячись веретеном" на заніженій дорозі.

Наслідки не забарились: вже третього дня я мав гарячку і "бухикав" так, що мій співмешканець покликав лікаря, якому довелося розповісти все: про "кавалірські зальоти", "малу купу" й совання в снігу. — "Ну, то ось і маєте, — сміючись мовив лікар — хапнули справжній різдвяний бронхіт! Тепер мусите взяти в аптекі оці лікі і не виходити з хати, попиваючи гарячий чай чи молоко з медом. А по трох-чотирьох днях дасте мені знати".

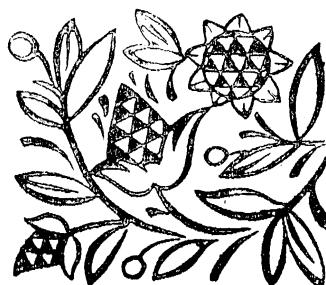
Але що то як молодість! За чотири дні гарячка зникла, "бухикання" майже припинилось. А ще декілька днів згодом я почув себе цілком здоровим. Лише косо став дивитися в мій бік один із залицяльників до Олі й Полі (так звали вчительок сусіднього села, що нас на Різдво гостили). А це тому, що вони що другий день приходили "розважати хворого". Та "залицяльник" заздрив мені абсолютно дарма: моя дійсна "симпатія" перебувала тоді ген-ген, за тисячу кілометрів від благословленого Поділля.

Залишається додати одну "психологічну дрібницю": коли ото за четвертим разом я чекав поворотних саней, сидячи на снігу, цокотуха Зіна — найбільша моя приятелька з усіх вчительок, найдужче наполягала на тім, що "нема чого за ним вертатися: має довгі ноги, тож сам не забариться прийти". Пізніш, на мою інтервенцію з цього приводу, Зіна з підступним усміхом назвала це "різдвяним жартом".

Що ж, різні бувають приятельки і різні бувають жарти.

А Різдво — таки справді незабутній день у році!

15 січня 1973

З ОДУМІВСЬКОГО ЖИТТЯ І ПРАЩІ

НАША НОВОРІЧНА ЗАБАВА

За багаторічною традицією філія ОДУМ-у в Торонто влаштувала новорічну забаву. І цього року відбулася вона в залі "Українського Молодечого Осередку", на 119 Ля Ровз Аве. у Вестоні.

На цю забаву з'їхалося багато гостей, не тільки з Торонто, але й з далеких міст, таких як Детройт, Чікаго, та з Лондону, Ошави, Гамільтону, Сейнт Кетеринс та околиць. Але цього року торонтонців було менше, що зменшило кількість присутніх до 200 осіб, тоді як минулого року було 250 осіб, — більше гостей ніж своїх.

Одумівці гарно прикрасили залю, вона вабила гостей зайти. А до того ще оркестра "Ехо" під керівництвом Юрія Груненка щиро закликала гостей до танців.

Цього року вперше філія взяла влаштування буфету на себе. Щира подяка всім тим дівчатам, які в суботу й неділю віддано працювали в гарячій кухні. Особиста подяка Лілі Данильченко за те, що організувала дівчат до праці.

Привітав гостей від філії та цілого ОДУМ-у пан Іван Данильченко. Завітали до нас Петро і Ліля Китасті, Олекса Мокієнко, Іван Іващенко та інші.

Раптом оркестра почала відраховувати останні хвилини 1972-го року. Радісно і по-дружньому олумівці та гості зустріли Новий Рік.

З прибутку забави філія по жертвувала на журнал "Молода Україна" 50 доларів.

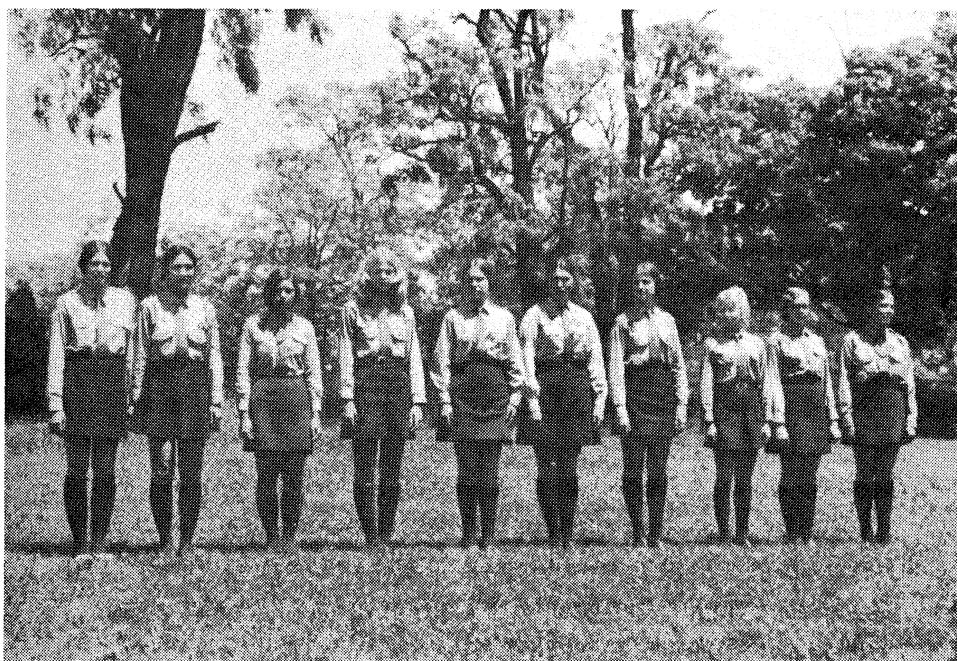
Можемо з певністю сказати, що цей вечір був найуспішніший із усіх попередніх новорічних забав. Всім особам, які співпрацювали у підготовці й переведенні цієї забави, а зокрема п. Семегенові, власникові "Армадейл Міт Маркет", за дарунок на розиграш щиро дякуємо.

Філія додержала своєї обіцянки "більше місця", але, на жаль, не всі торонтонські одумівці нас підтримали.

Тож, до наступної зустрічі!

Нatalka САНДУЛ

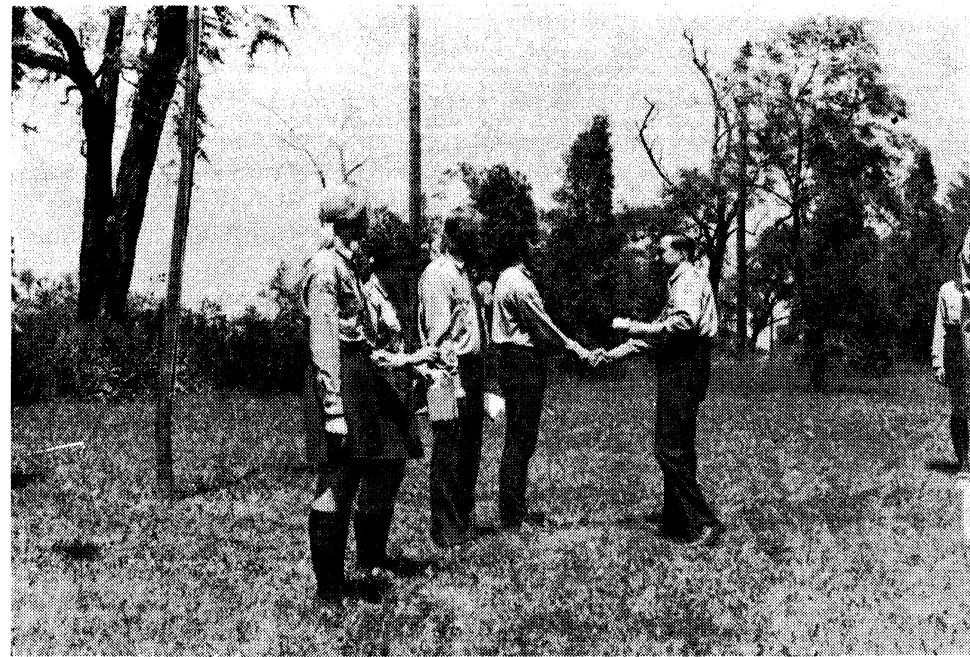
ТАБІР ВИХОВНИКІВ ЮН. ОДУМ-У 1972 Р.

Одумівки з Філадельфії і Торонто.

Бунчужні Ніна Вусата і Віктор Войтихів підносять прапор.

Д-р Ю. Криволап дякує команді 5-го табору виховників.

КАНДИДАТКА "МОЛОДОЇ
УКРАЇНИ" НА КРАЛЮ
УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ І РАДІО

ГАЛИНА ЗВІРХОВСЬКА, студентка 12-ої класи, кінчає курси українознавства ім. І. Котляревського при катедрі св. Володимира. Активна одумівка. Грає на бандурі в ансамблі ім. Г. Хоткевича. Член танцювальної групи "Веснянка". Грає на фортепіано. Цікавиться модерними мовами і плянує їх студіювати.

ЯЛИНКА В ЧІКАГО

З юними одумівцями та доростом ОДУМ-у в Чікаго щотижня працюють виховники Ю. ОДУМ-у. Найменших хлопців і дівчат щочетверга співати вчить Дмитро Грушецький, а танцювати — Микола Сідельник. По суботах відбуваються проби струнної оркестри, якою тепер керує Віктор Войтихів.

Щоб дати нагоду дітям в роях, в хорі та в струнній оркестрі виступити на сцені перед одумівцями та батьками, 28 січня влаштовано в домівці ОДУМ-у ялинку. Відкрив її голова філії Василь Коновал, а програму оголошувала Віра Коновал.

Святочну імпрезу розпочав доріст Ю. ОДУМ-у, з яким працюють Олена Сербу і Віра Коновал, декламацією вірша "Зайчиків подарунок". Декламували Лариса Завертайло, Катя Луппо, Неля Яскевич, Шура Косогор, Катя Вовківець, Леся Смоляк та Анна Козан.

Найменша група одумівських співаків під керівництвом Дмитра Грушецького виконала дві колядки: "На небі зірка" та "Небо і земля" та "Добрий вечір білочко" і "Йдути дівчатка і хлоп'ятка" на слова Катерини Перелісної, музика почесного члена ОДУМ-у, віrtуоза бандуриста й композитора Григорія Китастого.

Струнна оркестра, з якою минулого року, на початку сезону праці у філії, почав працювати. Віктор Войтихів, виконала чотири речі: "Хлоп-

чик бубнист", "Ой у полі", "Весела в'язанка" та "Козачок". Багато членів старої оркестри поодружувались, повіїздили в інші міста, в інші школи і теперішня оркестра, яка нараховує коло 30 осіб, складається переважно з нових музикантів. Кращі музиканти з старої оркестри створили струнний ансамбль, яким також керує Віктор Войтихів.

Декламацією вірша Віри Ворскло "Новий рік" Олеся Коновал розділила співочі точки. Сестри Тамара і Таїса Коломийці, по шість з половиною років, бадьоро проспівали українську народну пісню "Ой чорна я си чорна".

Рій "Білі айстри", виховницею яких є Ліда Тарасенко, показали на сцені "Українську Різдвяну сценку", яку написала Стефанія Кралька, член ТОП-у ОДУМ-у Чікаго. В сценці брали участь Ала Донченко, Галя Луппо, Лариса Яскевич, Віра Павленко, Наташка Лисенко, Наталя Коновал, Валя Скиба, Маруся Луппо, Оля Татко, Орися Завертайло, Валя Семітко і Володимир Коновал.

Дід Мороз роздав усім дітям приготовані ТОП-ом, жіночим відділом та батьками, подарунки. Після роздачі подарунків учасникам показано фільм з життя минулорічного табору ОДУМ-у в Міннесоті. Фільм накрутила і висвітлила Ірка Баяльцалів, а пояснення до нього давала Галя Скиба.

Привітання

Об'єднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ) у США вітає Владику Константина з його інtronізацією при Українському Православному Катедральному Соборі св. Володимира в Чікаго 12 листопада 1972 р. та бажає йому як найкращих успіхів і витривалості у тяжкій праці служіння на славу Богові та українському народові.

У цьому світі швидкої американізації та асиміляції ми віримо, що наймолодший єпископ Української Православної Церкви, владика Константин, знайде підхід до молоді, а зокрема до іхніх батьків, тих що живуть поза українською громадою, поза українською школою та церквою, поверне їх до українського світу, свідомими й гордими українцями й православними. Ми віримо, що владика Константин знайде дорогу і до свідомої, але мало активної молоді, щоб вона брала активну участь у молодечих організаціях — незалежно якій — ОДУМ, СУМ, ПЛАСТ, чи інші — (усі добре й потрібні), а старша молодь працювала в українських громадських організаціях, парафіях і зберігала рідну українську мову. Щоб, коли наші батьки відйдуть, не довелося нам відступати наші установи та церкви комусь іншому.

Нині в Сполучених Штатах Америки вже не вимагається і навіть не популярним є обертатися на англосакса, а навпаки, є заохочення, щоб етнічні групи затримували свою мову, культуру, релігію і творили багатокультурну американську державу.

Владико Константине — хай Бог Вам помагає у Вашій відданій і тяжкій праці!

Ол. Пошиваник
голова ГУ ОДУМ-у в США

ДУМКИ Г. СКОВОРОДИ

Без зерня горіх — ніщо, так само і людина без серця.

**

Хіба може говорити про біле той, котрий не знає, що таке чорне?

**

Чи може людина, сліпа вдома, стати зрячою на базарі?

**

Коли не зможу нічим любій вітчизні прислужитись, то з усієї сили намагатимуся ніколи, ні в чому не шкодити.

**

Як нерозумно випрошувати те, чого можеш сам досягти!

**

О, коли б змога писати так багато, як мислити!

Історичний календар

Лютий

9. 2. 1918. У Бересті представники чотирьох держав: Німеччина, Австро-Угорщина, Болгарія та Туреччина підписали мирний договір з представниками Української Центральної Ради. Цим важливим міжнароднім актом Українську Народну Республіку вперше визнано як самостійну державу.

12. 2. 1924. Польська поліція замучила у львівській в'язниці членку Української Військової Організації (УВО) Ольгу Ґасараб. Хоч як її катували, вона не викрила організаційних таємниць.

Ольга Ґасараб була громадською і політичною діячкою. Її віддана праця для Батьківщини та геройча смерть є прикладом для всіх українців, як треба працювати та боротися за Україну.

20. 2. 1054. Помер великий князь Ярослав Мудрий. Він поширив кордони української держави, видав закони "Руська Правда". Його шанували монархи західних країн. Його сини були одружені з принцесами чужих держав, а дочки з королями. За часів Ярослава Мудрого Україна була могутньою державою тодішнього світу.

21. 2. 1942. Німці розстріляли у Києві поетку Олену Телігу, членку Організації Українських Націоналістів (ОУН).

24. 2. 1574. Вийшла в Україні перша друкована книжка "Апостол", видана у Львові Іваном Федоровом.

24. 2. 1608. Помер князь Константин Острозький, покровитель української культури і захисник православ'я проти наступу католицтва і запровадження унії. Він відкрив відому Острозьку школу і друкарню в Острозі.

25. 2. 1871. Народилася Леся Українка (Лариса Косач) відома українська поетка. У своїй спадщині вона залишила багато ліричних поезій, поем, драматичних творів, оповідань і статей. Девізом її життя було: "Лиш боротися — значить жити!" Ціле життя своє вона віддала боротьбі за краще майбутнє народу. Леся Українка була непримиреною до ворогів, незламною духом до самої смерті.

27. 2. 1664. Поляки під Новгородом Сіверським розстріляли вінницького полковника Івана Богуна, який був одним з найголовніших полководців і діячів доби гетьмана Богдана Хмельницького. Він брав участь у всіх видатних боях. Особливо відзначився І. Богун у бою проти поляків під Берестечком у 1651 році. До самої смерті він був противником орієнтації на Москву і відмовився від присяги на вірність їй. Москвалі підступно скопили полковника і віддали його на згубу полякам.

Лицарям Базару

У неділю, 3 грудня 1972 р. у церкві Св. Покрови у Філадельфії, настоятель церкви о. Михайло Борисенко відслужив панаходу по героях Базару, на якій сказав:

"Сьогодні вшановуємо пам'ять і молимось за душі героїв армії Української Народної Республіки, що їх, потоптавши людські і божеські закони, вже полонених, розстріляли большевики коло містечка Базару на Волині 21 листопада 1921 р.

У тяжких умовах відбувалась боротьба за свою державу. Народні маси України й інших частин тодішньої Росії через свою несвідомість та підступну большевицьку пропаганду не підтримали цієї боротьби й тому большевики перемогли.

Через цю ідейну, а тому й військову слабкість, нашому урядові довелось шукати союзників. Першим нашим союзником була Німеччина. Але вона скоро зазнала поразки у світовій війні, а на Україні повелась так, що народ відвернувся від такого союзника. І незабаром почалися повстання проти німців і в кінці 1918 року мусіли вони покинути Україну.

Тоді наш уряд навесні 1920 року уклав умову з Польщею, яка також боялась большевиків. Спільними українсько-польськими силами було звільнено Київ. То був Перший Зимовий Похід. Але в той час большевицька армія була вже зорганізована так, що відібрала Київ і стала загрожувати самій Польщі. Та Польщу врятувала тоді Франція, а Україна не мала зовнішніх приятелів.

Поляки обеззброїли наше військо, що відступало на їхню територію, інтернували в таборах і підписали з большевиками умову. В цій ситуації частина наших вояків не відмовилася від боротьби з большевиками і озброївшись, вирушила проти них.

Це був Другий Зимовий Похід нашої армії, в якому большевики біля м. Базар захопили в полон 359 наших вояків і поставили перед ними умову: або йти до них на службу, або... їх розстріляють.

Патріотично настроєні вояки вибрали останнє.

Вони вмирали зі співом нашого національного гімну ("Ще не вмерла Україна"). Цим непохитним борцям за волю України поет Т. Сидоренко присвятив такого вірша:

А вам, о, лицарі Базару,
Що пролили свою ви кров,
Сам Бог відчинить браму раю,
Я в цьому сумніву не маю,
Бо прийняли ви смертну кару
За народ свій, за волю краю,
А це — найвищая любов!

Андрій НІМЕНКО

ОСТРЯНИЦЯ

Дзвоном кобзи поле вкрили —
Гей, хто в лузі, озовися!
Де тепер твоя могила,
Остряницє,
Остряницє?!.
Як не знайдем, так згадаєм...
Колихали сивим гасм
Сиві гнізда на калині
Триста літ свого сина...
Гей, не спиться Остряниці,
Степом,
Степом дума лине —
Пролітає сиза птиця —
Не загинув,
не загинув!...

ГОМЕР ДРЕВЛЯНСЬКИЙ

Мов кам'яний прабог,
В своїй безмовності
Ховає таємницю сивих літ
Гомер древлянський
Мовчазний...
Схилились перед ним:
Великий Луг, і Дике Поле,
І тирса степова,
І скіфська баба,
Чумацький Шлях, що вився від порогів
До неба над молочним сивим степом.

Тут предісторія,
Прадавній світ слов'янський.

ЧИТАЮЧИ ПРИРОДИ КНИГУ

Коли низьке о зимовій порі
Виходить сонце помережить тіні,
В саду червоногруді снігурі
Поміж гіллям збивають синій іній.
Дерева, думні і важкі від снігу,
Стоять, неначе гітсові скульптури.
Природа розкриває білу книгу.
Палітра дня стає зелено-бура.
Стою над аркушем біля мольберта,
Гру порошин і сонця підбираю.
Світанку підмальовок стерто,
День зачепивсь
На пензлі,
Скраю.

I. П.

Із збірки "Мідні карби", Київ

Хто як вітається

Найпоширенішою формою вітання в сучасному світі є руко-стискання, яке сягає ще лицарських часів. "Дивись, моя правиця без зброї, я тобі довірю!" — начебто говорили один одному витязі. У глибоку давнину деякі народи віталися дссить своєрідно: висовували язика чи позверталися спинами. Стародавні греки і римляни, зустрічаючись, цілувалися. Про це згадують Гомер і Геродот, а римський імператор Тіберій навіть видав спеціальний указ, який забороняв зловживати "щоденними поцілунками".

Зустрічаючи знайомого, ми звертаємося до нього із словами: "Доброго ранку!", "Добрий день!", "Добрий вечір!" чи загальним "Здрасťуйте!". Подібно вітаються росіяни, французи, італійці й інші народи.

Жителі Індії вітають один одного легким кивком голови, складаючи долоні на рівні підборіддя, і вигуком "намасте". Можна почути й мусульманське "селям". На знак особливої поваги до старших молоді люди в поклоні кінчиками пальців торкаються ніг того, кого вітають. До речі, індійське вітання "Намасте акал" майже тотожне нашому: "Здоровеньки були!"

Вітаючи друга, китаець запи-тує: "Чи єв ти?", перс висловлює побажання: "Будь веселим!", зулус із Судану повідомляє: "Я тебе бачу", житель з острова Самоа в Тихому океані говорить: "Щоб ти жив!", гвінеєць з народності фанги заявляє "Мбопла!", тобто "Будь старим!", маючи на увазі "будь розумним, мудрим". Ще зовсім недавно евенки замість вітання зверталися до пришельця з питанням: "Що єв?" або "Що добув (уполовував)?", а на Таїті (Тихий океан) ще й лосі запрошують гостя словами: "Ха-ере та' маа" — "Приходь поїсти".

У країнах Близького Сходу вершник при зустрічі з пішим повинен вітатися першим, незважаючи на різницю у віці, званні, статі. Людина, що йде, вітається першою з людиною, що стоїть. А той, що стоїть, вітається першим з тим, що сидить. І якщо

юнак, який сидить, першим привітає вкритого сивиною знатного старця, який входить до кімнати, він поступить неетично і нетактовно.

Зустрічаючи близьких, ефіопи низько кланяються й тричі цілуються в щоки, менш знайомі обмежуються низьким поклоном. Ефіопи не чекають, поки гість зайде в дім. Вся родина зустрічає гостя перед порогом хати. Голова сім'ї чи найстаріший член її звертається до гостя з вітанням, а отісля кожен член родини вітається з гостем по-своєму: діти стають на коліна, юнаки членно-зклоняються, а дорослі, такого ж приблизно віку, як і гість, цілують останнього в щоки. Запросивши гостя в дім, господар подає йому гострий ніж і шматок смаженої яловичини — "бріндо". За звичаєм, гість повинен, перш ніж з'їсти самому, наділити м'ясом кожного з малюків, які його оточують.

Вельми цікавий звичай вітання у гірських бедуїнів з острова Сокотри. Вони потискують гостеві руки, швидко обертаючи зап'ястя, а потім прикладають руку гостя до свого носа і трутися об неї або цілють. Цей ритуал має багато "варіантів" (буває й так, що гостеві цілують коліно), залежно від того, кого саме вітають.

Коли входиш у дім маадана з плавнів Тигру і Евфрату, то спочатку треба притиснути долоню до серця, так, як це зробить господар, а потім піднести її до чола.

Індійці з племені кавахіпів, у Бразилії, вітають гостя хмарою стріл з луків. Потім вождь підходить до гостя, кладе йому руку на плече, легенько наступає на ногу і шепоче на вухо слова привітання — щоб, бува, не підслухали "злі духи й 'вороги'".

У домі японського селянина заведено вітатися дуже урочисто й церемоніально. Господар і гість, сидячи навколо стола, торкаються чолом і долонями долівки.

Жителі Південного Ємену спочатку вітаються за руки, а потім

легенько стукаються головами, аборигени з деяких островів Тихого океану при зустрічі трутися носами, ескімоси поплескують один одного по щоках.

Зовсім по-європейському — за руку — вітаються люди з племені мангбет у Конго, але при цьому похрустують суглобами середніх пальців. Туземці з племені тумбее в Танганьїці при зустрічі стають на одне коліно, беруть в пригорщі трохи землі й посыпають нею хрест-навхрест свої груди й руки. Корінні жителі районів ріки Замбезі в Африці ліпшуть в долоні й роблять "реверанс", а при зустрічі з високоповажними людьми вважають за потрібне ѹ й шаркнути ногою, як це робили в Європі XVIII ст.

За традиційним звичаєм, вітаючи незнайомця, мальгаші з острова Мадагаскар повинні обов'язково присісти навпочіпки. При зустрічі з пришельцем старійшина села стискає обома руками праву руку гостя і водночас виголошує досить довгу вітальну промову.

У меланезійців чоловікам у жодному разі не дозволяється вітатись за руку з жінками — це злочин.

Дуже цікаві й дивні форми вітання склалися в захмарній країні Гімалаяських гір — Непалі. Найповажнішим з вітальних ритуалів є низький уклін з одночасним обніманням ніг і доторканням до них лобом (так вітають переважно літніх родичів браманів та інших здатних осіб). Особа, яку вітають, щоб підкреслити свою прихильність, перш ніж дозволить торкнутися своїх ніг, знімає взуття.

У селах Непалу ще й досі зберігається звичай, за яким жінка зобов'язана першою вітатися до чоловіка.

Нашу планету населяє близько 2 тисяч великих і малих народів, і в кожного з них свої звичаї, свої традиції. Інколи вони подібні до наших, а інколи й зовсім відмінні й навіть дещо дивні для нас. Але в усіх випадках вітання є виявом гостинності й радості людей.

Тут доречно буде згадати, що правилам етики підпорядковуються й мови. Так, в нашій мові

НАВКОЛО СВІТУ**СМОГ ВІДСТУПАЄ**

Лондон (Англія) здавен славився туманами, смогом, а тепер учени вирішили перетворити його в місто чистого повітря. На самперед заборонено індивідуальне опалення, яке найбільше забруднювало атмосферу. Дим теплоцентралей і промислових димарів ретельно фільтрується. Автомобільний рух у центрі міста доведено до мінімуму. Тепер тут стало більше сонячних днів і за спостереженням вчених, у місті повернулося багато птахів.

ЗМАГАННЯ НА КРИЛАХ

Незвичайні змагання відбулись на каналі Селлі (Англія). Кожен учасник мав пролетіти 45 м. на саморобних крилах. Незважаючи на малу віддаль і велику нагороду (11.000 фунтів стерлінгів), переможцем ніхто не стає. І все ж змагання засвідчили велике вміння і волю "крилатих спортсменів".

У МОДІ — СТАРІ АВТА

Агенти антикварних крамниць у США вишукають по всіх країнах Західної Європи рештки старих автомобілів. Їх потім складають і пролають. Покупців на цей товар не бракує: в тонні за модою авто давньої марки ціниться набагато дорожче ніж нова лімузина!

є "ти" і "Ви", у німецькій "ду" (ти) і "зі" (Ви), у французькій "ті" (ти) і "ву" (Ви), в англійській всі взаємно звертаються до себе на "ю", тобто "Ви", а в японській є навіть кілька форм звертання, залежно від того, з ким маєте справу, з рівним собі, з високо поставленою особою, з нижчим від себе за звання і становищем тощо. У тібетській мові окремі поняття виражаються різними словами, залежно від того, з ким ведеться розмова. Наприклад, слово "голова" у звичайній розмові звучить "го", а в шанобливій — "а".

І. Перкатюк

ЮВІЛЕЙ ЧИСТИЛЬНИКА

Недавно чистильник взуття Джеймс Ріналдіні відсвяткував 25-річний ювілей роботи біля будинку ООН в Нью-Йорку. Упродовж цього часу він почистив 228.750 пар взуття. Зі своїми клієнтами чистильник спілкувався тридцятьма мовами.

ЧАЮВАННЯ ПО-АНГЛІЙСЬКОМУ

За спостереженнями вчених, найбільші у світі любителі чаю — жителі Лівії. Так, кожен з них за рік споживає 4,55 кг. цієї духмяної рослини. На другому місці — англійці (4,02 кг.).

ГАРАЖ НА ДНІ ОЗЕРА

Міська тіснота змусила швайцарських інженерів шукати місце для гаражу... на дні женевського озера. Як підрахували спеціалісти, спорудження чотириповерхової будівлі під водою значно дешевше, ніж під землею.

РЕКЛЯМА ПІДВЕЛА

У західнонімецькій газеті "Ді Вельт" було поміщено оголошення: "Молодий мільйонер прагне познайомитися з дівчиною, подібною до геройні роману "Сьогодні і назавжди" Ганса Гельмута Боретіуса". Протягом кількох днів розійшовся ввесь тираж цієї книги. Як виявилось, то була рекламна вітівка видавця.

ПРИЗВИЩА ПО-ФРАНЦУЗЬКОМУ

Закон про зміну прізвищ у Франції було прийнято давно. Згідно закону, "ніхто не повинен носити смішне ім'я". Але де кінчається і де починається смішне? Вирішує це державна рада. Наприклад, месьє Мош (бридкий) може змінити своє прізвище, а месьє Вілен (негідний) — ні. Імена Канар (вітика), Во (теля), Ваш (корова) вважаються смішними і їх легко позбутися. Але пани Торо (бик) і Шевр (коза) не мають права на зміну. Заборонено також привласнювати назви міст, прізвища великих людей або додавати до своїх частку "де".

ШАХИ НА ВОДІ

Два мадярські шахісти сконструювали спеціальний пліт для гри в шахи на воді. У спекотливі дні винахідники виступили перед глядачами в басейні на дунайському острові Маргіт. Присутні, як і гравці, добре почувалися у воді.

КОЛЕКЦІОНЕР КАКТУСІВ

Щоб стати "єдиним" і "неповторним", любителі колекціонують старі монети, олівці, сірникові коробки, плямпи, запальнічки, пляшки та багато іншого. В Індії, наприклад, живе Радж Тагор, який колекціонує кактуси.

ЗАГАДКА ПЕЧЕРИ

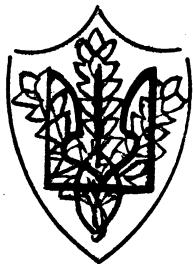
Печера Бераздялаш у м. Словачський крас — найглибша у Чехословаччині. Її справжньої глибини ніхто не знає. Досі вважали, що печера має близько 200 м. Та влітку минулого року група спелеологів, розкидаючи каміння й кістки первісних тварин, спустилася на 250 м. Є думки, що глибина печери не перевищує 300 м. Однак це лише припущення.

РЕГУЛЯТОР ЗАПИСУ МОВИ

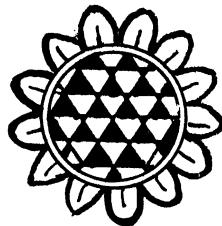
Американські техніки Рісерч і Гроуп сконструювали пристрій, завдяки якому записаний на магнітну стрічку людський голос можна значно прискорювати чи уповільнювати без шкоди для звучання. Прилад завбільшки 1 см. допомагає прискорювати запис до 500 слів на хвилину (середня швидкість 250 слів на хвилину) або уповільнювати його до 90 слів на хвилину.

● Лінгвістична комісія Скотланд-Ярду працює над словником злодійських жаргонів усього світу. Ця фундаментальна праця вважається конче потрібною, бо з підслуханих розмов злочинців поліція часто не може зрозуміти жодного слова.

● Гідне уваги спостереження зробив недавно лондонський Скотланд-Ярд: "З того часу, як у банках встановлено телевізійні камери, кількість бандитських нападів не зменшилась, проте злочинці почали вдягатись і зачісуватись набагато старанніше".

СТОРІНКА ЮНОГО ОДУМУ

В ЗАСНІЖЕНИЙ ДЕНЬ

Посилаєм під грушою
Зерно і крихти.
Хай прилетять — погостюють
Голодні пташки.

Налетіли й приземлились
Говірливі горобці.
Чорний ворон став ізбоку,
Білка шпортає в кущі.

За брамою зеленіють
Хитрі очі — це в Рудька.
Радий всіх він розігнати,
Та густий пліт не пуска.

Н. КОСОВСЬКА

ДЖЕРЕЛЬЦЕ

В одному місті жила Людина, що ніколи не усміхалася...

І якось на головній площі того міста крізь товстий шар асфальту пробилося мале Джерельце.

— Геть замурувати його! — звеліла Людина, що ніколи не усміхалася.

Звеліла — й з'явився на площі важкий коток. Товстим шаром асфальту він забив Джерельце.

Заспокоїлася та Людина, ще зручніше вмостилася у своєму великому кріслі.

Але раптом доповідають:

— Знову б'є Джерельце!

Аж підскочила з крісла Людина, що ніколи не усміхалася. За наказом її цілою горою асфальту затрамбували площу.

А неспокійне Джерельце, як і перше, до сонця прорвалося — чисте, студене.

Побачила те Джерельце Весела Людина. Зраділа. Каже:

— Давайте Водограй влаштуємо.

Усі очі розплюшили: а й справді!

Відтоді на площі дзвенить музика веселого Водограю, райдугою сонячною переливається. Людей звеселяє.

Навіть асфальт не таким сірим здається.

Ю. ЯРМИШ

КОЛИ СНІГ ВКРИЄ ЗЕМЛЮ

Прокинувся я сьогодні, а в кімнаті повно сонця і у вікні голубіє небо. І потягло мене пройтися в парк, побачитися з друзями — птахами, довідатися як вохи там почиваються. Захопив торбинку з насінням і в дорогу. Вийшов і мороз одразу скопив за носа, а сніг білий-білий іскриться аж очі сліпити. В парку помережений він слідами білочок і зайців. Дерева попростягали почорнілі голі гілки, а на них понадимавшись сидять голодні пташки — сніг накрив землю, не дістати з-під нього поживи.

Горобці пурхнули зграйкою, знайшли шкоринку хліба, чубляться за неї, виривають один в одного. Аж тут де не візьмись великий птах, ухопив шкоринку і ходу. Розлетілись горобчики, посідали на гілках, сперечаються: навіщо було битися?

Деякі пташки не тримаються парку, круться біля людських осель — може хтось винесе якісь недоїдки: шкоринки чи крихти хліба, варену городину, рештки каші...

А інші пильно оглядають кожну гілку, зазирають у тріщини кори на стовбурах — може якийсь гробачок чи гусінь примерзла або комаха яєчка лишила.

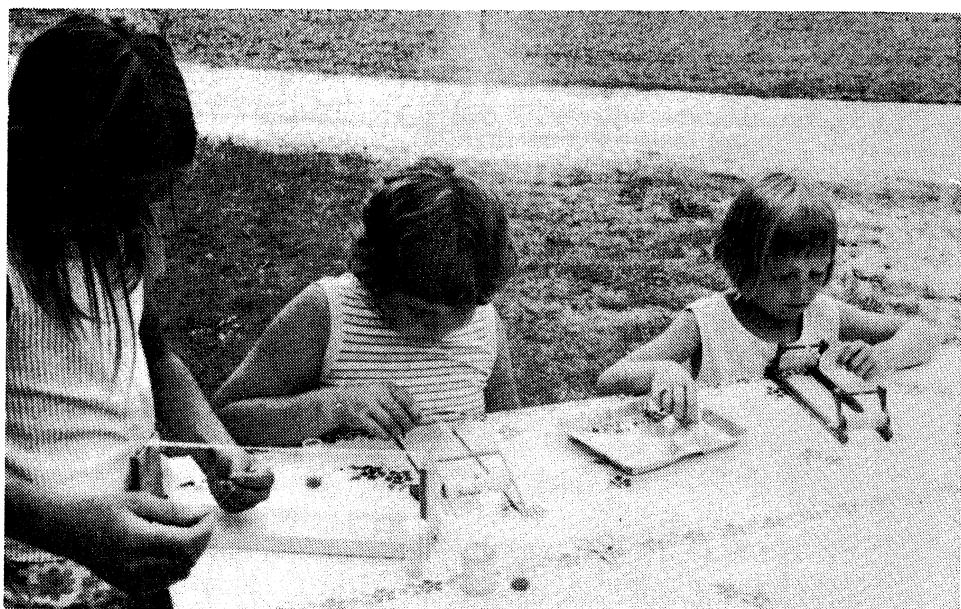
Цілий зимовий день розшукають пташки поживу. І часом голодні йдуть спати. А вночі мороз тисне, заглядає під настовбурчене пір'ячко. Холодно і голодно нашим друзям, охоронителям садків, городів, парків. А може бти допоміг їм перезимувати? Це не тяжко. Зроби у себе на вікні чи балконі кормушку, насип у неї зерна. Звикнуть пташки до неї, прилітатимуть, щебетатимуть і звеселятимуть тебе. Побачиш, як цікаво спостерігати їх. Тільки підсипай їжу. Спробуй!

**

Маринка, п'ятирічна дівчинка, прокинувшись хотіла гукнути маму, але захрипла і не могла. Тоді вона прошепотіла: Ой, вилучили мій голос...

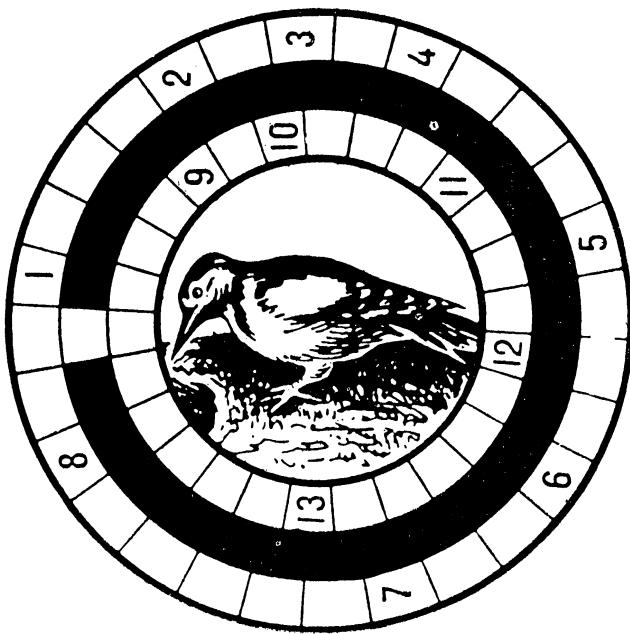
Юнодумівки роя "Білочки" роблять узористі браслетки з намистинок (Indian beading).

Керівник ручних робіт п. Л. Рябокінь.

Табір ОДУМ-у Міннесота 1972 р.

ЛАНЦЮГ ЗАГАДОК

1. В'ється молоток, поправляє нам садок.
2. Ні в огні не горить, ні у воді не тоне.
3. Без рук, без ніг на гору лізе.
4. Дід без сокири міст ладнає.
5. Мене б'ють, топчуть, ріжуть, перевертають. Я все терплю і всім добром плачу.
6. Дощечка мокне, мокне, та ніколи не розмокне.
7. Полем бродить — зерно молотить.
8. На одній ямі сто ям з ямою.
9. Часто умивається, але рушником не втирається.
10. Вода, а літає.
11. Сімсот воріт на один вхід.
12. Що це за дорога: вгору йде похило, що не крок, то й ярок.
13. Стою на даху всіх димарів вище.

Відгадки загадок у ч. 208:

1. Мак. 2. Рушник. 3. Крейда. 4. Книга.

ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ, ШО

...мурашка може нести на собі тягар, тяжчий у 10-15 разів від її власної ваги.

...коли б людина мала силу, пропорційну до своєї величини, то могла б піднести корову, коня, вола або інший тягар, тяжчий у 10-15 разів од ваги її власного тіла.

...звичайна людина може піднести тягар, який дорівнює вазі її тіла, тобто 70 до 120 кілограмів.

...найбільші мурахи на землі — ділопера грандіс, що живуть у Бразилії. Довжина їх сягає до 33 мм.

...деякі види гусені протягом місяця з'їдають у 600 разів більше їжі, ніж важать самі.

...риби мандрівники (зокрема лосось) знаходять шлях із морів до місць нересту за запахами, які вони пам'ятують ще з мальків.

ЗАРАДИ П'ЄСИ

Бернард Шоу сам любив керувати своїм автом. Якось, коли він вів авто нерівною і покручену дорогою, у нього раптом виникла тема для нової п'єси. — Якої ви думки думки про мою ідею? — запитав Шоу шофера, що сидів поруч, і з юнацьким запалом почав розвивати перед ним план задуманого твору.

Раптом шофера мовчки вирвав кермо з рук захопленого Шоу.

— Що з вами? — вигукнув від несподіванки письменник.

— Пробачте, — відповіз шофера, — але п'єса у вас виходить така гарна, що я не хотів дати вам померти раніше, ніж ви її напишете.

ХТО КРАЩЕ ЗНАЄ МАТЕМАТИКУ?

Одного разу Айнштайніві лікарі заборонили курити з огляду на поганий стан здоров'я, але вчений не міг цього витримати.

— Це вже котра люлька? — допитується стурбовані дружина, помітивши, як він крадькома набиває чубук.

— Перша.

— Невже перша? Ти ж щойно викиувів одну.

— Ну, значить, друга...

— Ні в якому разі! Щонайменше — четверта, — не здається дружина.

— Але ж, люба, — сміється творець теорії відносності, — невже ти краще від мене знаєш математику?

У ДОМІ ВИНАХІДНИКА

Ворота, що вели до саду Едісона, дуже важко відчинялися. Один з гостей ученого зауважив, що така геніальна людина могла б вдосконалити хвіртку, зробити так, щоб вона легко відчинялась.

— Мені здається, що конструкція непогана, — відповів Едісон. — Хвіртка з'єднана з помповою домашнього водогону і кожний, хто входить, відкриваючи її, напомповує в цистерну 20 літрів води.

ДОРОГИ В НАУЦІ

Евкліда, великого геометра старовини, викликали до Птоломея I, правителя Александрії, котрий зацікавився геометрією.

— Чи можна легко оволодіти геометрією? — запитав цар.

— На жаль, царських шляхів у геометрії немає, — відповів Евклід.

НАЙКОРИСNІША ВПРАВА

— Скажіть, будь ласка, лікарю, які вправи найкорисніші для того, щоб схуднути? — запитали у Боткіна.

— Повертати голову справа наліво і зліва направо.

— Коли?

— Коли вас пригощають.

СКЛАД ОДУМІВСЬКИХ РЕЧЕЙ

На цьому складі можна набути такі речі: одумівські сорочки різного розміру, починаючи від № 8, штаны, спідниці і краватки, пілотки, спортивні сорочки (светшьорт) з написом, одумівські емблеми, різні відзнаки таборів ОДУМ-у та ін.

Тільки через Управи ОДУМ-у можна замовляти відзнаки і шнури для ройових, заступників виховників, бунчужних, старшого виховника (сеньйор), шнури для свистків, свистки і т. ін.

Можна також купити "Альманах ОДУМ-у" — 5 дол., "Порадник одумівця" — 5 дол., нариси Р. Рахманного — Червоний сміх над Києвом — 1.50 дол. і роман О. Лупія "Грань" — 3 долари.

I. Коляска: "Education in Soviet Ukraine" — \$3.50 і "Two Years in Soviet Ukraine" — \$3.95.

Замовлення слати на адресу:

**EXECUTIVE BOARD OF ODUM
SENIORS ASS'N OF CANADA
404 Bathurst St., Toronto 2-B, Ontario**

**КОЖНИЙ ОДУМІВЕЦЬ ПОВИНЕН ОБОВ'ЯЗКОВО
ПЕРЕДПЛАЧУВАТИ "МОЛОДУ УКРАЇНУ"**

Слухайте радіопередачу ОДУМ-у

"МОЛОДА УКРАЇНА"

з радіовисильні

СНІН НА ХВИЛЯХ АМ-1540

в Торонто, силою 50 000 ват

КОЖНОЇ СУБОТИ

від 11.30 до 12.00 год. дня

Керівництво:

Головна Виховна Рада Юн. ОДУМу в Канаді

N. - J. SPIVAK LTD.

R. R. 1,

LONDON, ONTARIO

(Pre-mix concrete)

**ДОБІРНИЙ, ФАХОВО
ПРИГОТОВАНИЙ**

О Б І Д

З ПОВНОЮ ОБСЛУГОЮ,
ДЛЯ ВЕСІЛЬ, БЕНКЕТІВ
та інших прийняття

JOE'S CATERING

WEDDINGS, SHOWERS,
BANQUETS
and OTHER RECEPTIONS
"THE BEST TREAT
and SERVICE"

Call 766-7471

J. WASIUK

ROCHESTER FURNITURE CO. LTD.

WAREHOUSE STORE

Великий вибір хатніх меблів:
віталень, спалень, їдалень,
холодильники, пральні
машини, електричні і
газові печі, телеві-
зори, радіо.

423 COLLEGE STREET

Toronto, Ontario

Tel.: 364-1434

Вона чарівно запитала мене:
— Це, мабуть, дуже важко ви-
гадувати все з голови?
— Важко, — відповів я, — але
думаю, що з ноги було б ще
важче.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ" ЖЕРТВУВАЛИ:

Філія ОДУМ-у в Торонто	\$50.00
Адвокат Поливко Валентин, Глендейл, Н.Й., США	\$50.00
З коляди в п-ва Гончаренко, Інгерсол, Онт., Канада	
Співак Микола	15.00
Гончаренко Олександер	5.00
Педенко Віктор	5.00
Яремченко Борис	2.50
Гринько Іван, Філадельфія, США	5.00
Лібер Роман, Торонто, Канада	2.00
Єсевська А., Філадельфія, США	1.00
Ступак Степан, Чікаго, США	1.00
Шевчук Володимир, Філадельфія, США	1.00

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Родак В. і Лебединський М.,
Торонто, Канада 1

Жертводавцям і прихильникам
"М. У." щира подяка!

Ред. й адмін. "М. У."

ГУМОР

Про одну дуже неохайну людину французький письменник Вігароль сказав:

— Він і на грязюці залишив пляму!

**

— Знаєте, я живу теж пером.
— А що ви пишете?
— Я пишу батькові, щоб мені висилає гроши.

**

Обережний редактор навіть таблицю множення друкує порядком дискусії.

**

Софокл одного разу сказав, що три рядки забрали у нього три дні праці.

— Три дні? — здивовано вигукнув присутній при цьому віршомаз. — Та я за цей час написав би сто!

— Але, — відповів Софокл, — вони й існували б тільки три дні.

УКРАЇНСЬКА ФІРМА ОПАЛОВОЇ ОЛИВИ

ALASKA Fuel Ltd.

425 JANET STREET

Toronto 9, Ontario

24-годинна скора і солідна
обслуга!

Чищення і направа форнесів
безплатна.

Телефонуйте вдень і вночі
на телефон: 766-3040
Обслуга гарантована!

Е. ДУМИН

пропонує

ВЕЛИКИЙ ВИБІР
чоловічих, студентських
і хлоп'ячих костюмів
НА ЗИМОВИЙ СЕЗОН
як також різних фасонів
і кольорів
СОРОЧКИ.

550 QUEEN STREET WEST

Toronto, Ontario

Tel.: 364-4726

Він таємний автор, що віддав би всі свої твори за два рядки про себе в енциклопедії.

**

Якщо ти хочеш бути попереду класиків — пиши передмови до них.

**

Перекладач — нерідко жорстокий музикант, який береться виконувати на флейті мелодію, написану для скрипки.

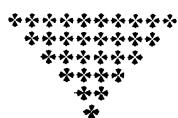
**

Про одного поета казали:

— Він мов кухоль пива: перш ніж випити, треба здмухнути піну.

Ціна 50 центів
в США і Канаді

If not delivered please return to:
МОЛОДА УКРАЇНА
Box 40, Postal Station "M"
TORONTO, ONT., CANADA
M6S 4T2

**Concrete Forming
London Ltd.**
LONDON, ONTARIO
(Foundations and floors.)

ПЕРША УКРАЇНСЬКА
ОПАЛОВА ФІРМА
**FUTURE
FUEL OIL LTD.
& SERVICE STATION**

945 BLOOR STREET WEST
Toronto, Ontario

24-ГОДИННА СОЛІДНА
І СКОРА ОБСЛУГА!

Чищення і направа форнесів
безплатна.

Скористайте з доброї нагоди
і замовляйте оливу в нас

Наши телефони:

Tel. Office: 536-3551

Tel. Night: 762-9494

КРЕДИТОВИЙ СОЮЗ

- Платити до 7% за заощадження
- Малі і великі, особисті і моргеджові позички
- Життєва асекурасія на ощадження до \$ 2.000 позички до \$10.000
- Особисті чеки; чеки для подорожуючих
- Оплата за газ, електрику, воду і телефон
- 22 роки на службі Рідного Народу.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ!
ЩАДІТЬ І ПОЗИЧАЙТЕ в
SO-USE (TORONTO)
CREDIT UNION LTD.

406 Bathurst St., Toronto 2B, Ont.
Branch Office:
3338 Lake Shore Blvd.,
Toronto 18, Ont.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

БРАТСЬКА ЗАПОМОГОВО - ОБЕЗПЕЧЕНЕВА ОРГАНІЗАЦІЯ
В АМЕРИЦІ І КАНАДІ

що нараховує понад 24 тисячі членів і понад \$8,500.000.00
членського майна.

Український Робітничий Союз має дієрні найновішого типу поліси обезпечення на дожиття і на посмертне для старших і дітей членів. Помагає бідним, хворим і нездібним до праці членам. Помагає своєму українському народові морально і матеріально в його стремлінні визволитися з чужого поневолення і здобути самостійну, соборну, демократичну Україну. Помагає матеріально освітньо-культурним, видавничим, церковним та спортивним справам. Помагає матеріально незаможним, здібним в науці, українським студентам у вищих школах. Видає свій, демократичного напрямку часопис-тижневик "Народня Воля" українською і англійською мовами та англомовний журнал для молоді "Форум". Для вигоди своїх членів і всіх українців провадить літню вакаційну оселю "Верховина" з мальовничим розкішним парком, модерно устаткованими кімнатами, купанням у власному природньому озері та купальному басейні, спортом і культурною розвагою в Кетскільських Горах в Глен Спей, Н. Й.

Головний осідок УРСоюзу:

440 WYOMING AVENUE, SCRANTON, PA., U. S. A.

Телефони: 342-0937 або 347-5649